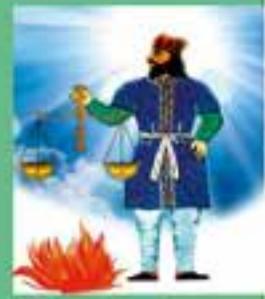

ИНСОН, ҲУҚУҚ ВА ОЗОДИҲОИ ОН АРЗИШИ ОЛӢ МЕБОШАНДА

МИНБАРИ ҲУҚУҚШИНОС

НАШРИЯИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСИИ ДМТ

№ 6-7 (39-40) 14-УМИ АПРЕЛИ СОЛИ 2016, ПАНЧШАНБЕ

УСТОДИ ФАКУЛТЕТ ВАКИЛИ ПАРЛУМОН ИНТИХОБ ГАРДИД!

Мувофиқи эълони расмии натиҷаи интихобот аз тарафи Комиссияи марказии интихобот ва раъйпурсӣ дар ҳавзаи интихоботии Фирдавсӣ №1 номзад аз ҲҲДТ, сабиқ декани факултети ҳуқуқшиносии ДМТ Насридинзода Э.С. бо гирифтани 83,4 фоизи овозҳои интихобкунандагон пирӯзиро ба даст овард.

Пешниҳод ба кодекси циноятӣ

Хуб мешуд, ки дар боби 22-и Кодекси циноятии ҶТ- циноятаҳо ба муқобили саломатии аҳолӣ моддаи наеъ бо чунин диспозитсия: «Рекламаи воситаҳои нашъадор ва модаҳои психотропӣ тавасути воситаҳои электронӣ ва шабакаи интернет» ворид карда шавад.

Тарбияи кӯдак – вазифаи падару модар

Терроризм – таҳдид ва хатари он ба ҷомеаи имрӯза

Иштирок дар раъйпурсӣ таҳқими ягонагии давлат аст!

Ҷаҳон дар останаи ҳазораи се бо роҳҳои мураккаб ва пурпечутоби таъриҳӣ пеш рафта, пешгӯӣ ва пешбинии оқибати амалу кирдорҳо гайричашмдошт буда, муносибатҳои наеъи ҷамъияти пайдо мегардад. Дар ин маҷро бо нигоҳдошти манфиатҳои миллӣ ва ташаккули низоми ҳуқуқи кишвар зарурияти такмили қонунгузорӣ ба миён меояд.

Муассис:
факултети
хуқуқшиносии ДМТ

www.law.tnu.tj

и.в. сармуҳаррӣ:

Ҷаҳонғир

Саъдизода

jahon_1967@mail.ru

Тарроҳ:
Ҳамидулло
АЗИЗОВ

ҲАЙАТИ ТАҲРИРИЯ:
Раҳмон Д.С.
номзади илмҳои хуқуқшиносӣ, дотсент, декани факултети хуқуқшиносӣ;

Маҳмудов И.Т.

мудири кафедраи хуқуқи судӣ
ва назорати прокурорӣ;

Қурбонализода Н.Ш.

муовини декан оид ба илм ва
робитаҳои байналмилалӣ;

Камолов И.И.

дотсенти кафедраи хуқуқи давлат
ва хуқуқ;

Сулаймонов Ф.С.

дотсенти кафедраи хуқуқи
байналмилалӣ;

ҲАЙАТИ МУШОВАРА:

Давлатов Ҷ.М.

директори Агентии хизмати
давлатии назди Президенти ҶТ;

Сайд Нуриддин Сайд

вазири маориф ва илми ҶТ,
профессор;

И момзода М.С.

ректори ДМТ,

академики АИ ҶТ;

Тоҳиров Ф.Т.

академики АИ ҶТ,

Маҳмудзода М.А.

раиси Суди Конституцисионии
ҶТ, академики АИ ҶТ;

Раҳимзода М.З.

директори маркази миллии
қонунгузории назди Президенти ҶТ, профессор;

Диноршоев М.

академики АИ ҶТ.

Насриддинзода Э.С.

профессори кафедраи
назария ва таърихи давлат
ва хуқуқ;

Сафаров Б.А.

дотсенти кафедраи хуқуқи
инсон ва хуқуқшиносии
муқомисавӣ

ШАРТҲОИ ҚАБУЛИ МАВОД:
Дастнавис қабул карда
намешавад.

Мавод бояд бо ҳуруфи
Times New Roman Tj 14
хуруфчинӣ шуда бошад.
Рӯзнома на ба ҳама андешаи
муаллифон мувофиқ аст
ва ақоиди мухталифро ба
хотири риояи чандандешӣ
ба табъ мерасонад.

Рӯзнома дар Вазорати
фарҳангӣ ҔТ таҳти №0336/рз
аз 28-уми феврали соли 2013
ба қайд гирифта шудааст.
Нишонии идора: ш.Душанбе
Буни Ҳисорак, Шаҳраки
Донишҷӯён, факултети
хуқуқшиносии ДМТ.
Телефон: 985-38-38-67,
918-51-03-02. Төвдод: 1000
Навбатдори шумора:
Исмоил Шарифов
Бобоҷон Наимзода

Ҷаласаи падару модарон дар факултет

Санаи 2-юм ва 9-уми апрели соли 2016 дар факултети хуқуқшиносии ДМТ ҷиҳати иҷрои банди 14-уми нақшаи кории Комиссияи назди Ҳукумати ҔТ оид ба хуқуқи кӯдак барои соли 2016, бахшида ба 5-умин солгарди қабули Қонуни ҔТ «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълим тарбияи фарзанд» ва бо мақсади баланд бардоштани сатҳу сифтаи раванди таълим ва донишандӯзии донишҷӯён, иштироки фаъолонаи донишҷӯён дар ҷорабаниҳои тарбияӣ, баланд бардоштани ҳуввияти миллӣ ва ҳисси меҳанпарастии онҳо, арҷузорӣ ба муқаддасот ва дастовардҳои истиқполияти давлатӣ, тарбияи мутахассисони лаёқатманд ҷаласаи падару модарони донишҷӯёни курси якум ва 2-юми шӯбайи умумии гурӯҳҳои «АБВ» баргузор гардид. Ҷаласаро бо сухани ифтитоҳӣ декани факултети хуқуқшиносӣ, номзади илмҳои хуқуқ, дотсент Раҳмон Д.С. ҳусни оғоз бахшида, ба падару модари донишҷӯён дар хуқуқи зарурат ва аҳамияти баргузории ҷаласаи мазкур гузориш дод. Аз ҷумла иброз намуд, ки дар тамоми сӯҳбату воҳуриҳои хеш Асосгузори сулҳу вахдати

миллӣ-Пешвои миллат, Президенти ҔТ, муҳтарам Эмомалий Раҳмон даъват ба амал меоранд, ки волидайн, тамоми соҳторҳои давлатӣ ва дар маҷмӯй ҷо-меаи шаҳрвандии Тоҷикистон риояи меъёрҳои Қонуни ҔТ «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълим ва тарбияи фарзанд»-ро ба роҳбарӣ гирифта, нисбат ба насли наврас ва ояндаи давлати ҷавони тоҷик бетафовут набошанд ва дастчамъона дар устувориву пойдорӣ, рушд ва пешрафти он саҳмгузор бошанд. Ҳамзамон хотирнишон соҳтанд, ки дар факултети хуқуқшиносии ДМТ «Барномаи рушди факултети хуқуқшиносӣ ДМТ барои солҳои 2015-2020» қабул карда шудааст. Татбиқи амалӣ ва бомароми барномаи

миллат, дар оянда имкон медиҳад, ки сатҳу сифати таълим боло бардошта шуда, ҳамзамон мутахассисони болаёқат, рақобатпазири бозори меҳнат, ҷавобгӯй ба стандартҳои байналмилалӣ ва дар руҳияи меҳанпарастиву ҳештанишои тарбияёфта омода карда шаванд. Сипас дар кори ҷаласа, масъалаҳои саривақт ҳозир шудан ба дарс, бо автомашинҳои шаҳсӣ ҳозир нашудан ба Донишгоҳ, ҳозир шудан ба донишгоҳ бо ҷузвон, китобу дафтар ва дигар лавозимоти таълимӣ, риоя намудани қоидаҳои тартиботи дохилии хобгоҳ, ҳуддорӣ намудан аз қашидани носу сигор, нӯшоқиҳои спиртӣ, маводи мадҳушкунанда, офтобпараст, сақич дар ҳудуди донишгоҳ ва хобгоҳо,

нагаравидани донишҷӯён ба ҳаргуна равияҳои сиёсӣ-динӣ хусусияти ифратгарӣ ва радиқалидошта, раҳӣ баҳшидан донишҷӯ аз ҳурӯфот ва таассуб, аз истифодаи телефонҳои мобилий дар бино ва саҳни донишгоҳ ҳуддорӣ намудан, ташвиқ намудани тарзи ҳаёти солим, вусъат баҳшидан ба низоми омӯзиши забонҳои хориҷӣ, васеъ намудани амалияни истифодаи забони хориҷӣ, ҷалби онҳо ҷиҳати иштирок ба ҷорабинҳои оммавии варзишӣ, мусоидат намудан ба таширифи донишҷӯён ба театрҳо, осорхонаҳо, намоишгоҳҳо, иштироки падару модар дар дарсҳо, воқиф будан аз рафтор ва одоби муюширати донишҷӯ, баланд бардоштани сифат ва сатҳи донишандузии онҳо мавриди муҳокима ва баррасӣ қарор дода шуд.

Дар умум натиҷаи таҳлилу мушоҳидаҳо нишон дод, ки падару модарони донишҷӯён ба падидай баргузории ҷаласаи волидайн нек муносибат намуда, онро бо қоноатмандӣ эътироф карда, ба ҳушӣ пазиуфтанд. Ҳамзамон онҳо таъкид кардан, ки бо амалишавии барномаи мазкур дар ҳаёти таълимӣ, илмӣ ва тарбиявии факултет таҳаввулотҳои ҷиддӣ ба миён меоянд.

Устоди факултет вакили парлумон интиҳоб гардид

Санаи 10-уми апрели соли ҷорӣ дар ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе интиҳоботи миёнадаврии вакилони Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олий ба ҷойи вакiloni ҳориҷшуда баргузор гардид. ҲХДТ-ро дар интиҳоботи мазкур устоди факултет, профессори кафедраи назария ва таърихи давлат ва хуқуқи Насриддинзода Эмомалий Сайфиддин ҳамчун номзад намояндагӣ кард. Интиҳобот мазкур ба таври алтернативӣ гузашта, дар он номзадҳо аз дигар ҳиз-

бҳои сиёсӣ низ ширкат варзишанд.

Насриддинзода Э.С. дар маъракаи пешазинтиҳоботи фаъолонаи ширкат намуда, қарib бо тамоми сокинони ноҳия воҳурий доир намуд. Воҳурий бо интиҳобкунандагон унсури асосии маъракаи пешазинтиҳобот буда, ба натиҷаи интиҳобот таъсири мусбат мерасонад. Натиҷаи интиҳобот низ бори дигар тасдиқ намуд, ки сӯҳбату воҳуриҳои Насриддинзода Э.С. бо интиҳобкунандагон пирӯзиро ба даст овард.

Натиҷаи интиҳобот бори дигар исбот намуд,

ки мардум аз сиёсати пешгирифтаи Асосгузори сулҳу вахдати миллӣ – Пешвои миллат, раиси ҲХДТ, муҳтарам Эмомалий Раҳмон пуштибонӣ намуда, ба номзадҳои пешниҳоднамудаи ин ҳизб эътиромиди қавӣ доранд.

Устодону кормандон ва донишҷӯёни факултети хуқуқшиносӣ пирӯзии устодро дар ин маъракаи муҳимми сиёсӣ табрик гуфта, ба эшон дар корҳои минбаъдашон бурдбориҳо таъмно менамоянд.

Раҷабов М.Н.
мудири кафедраи
хуқуқи байнамилалий

Агар умр вафо мекард, имсол Ҳуқуқшиноси шоистаи ҶТ, Арбоби илм ва техникаи Тоҷикистон, асосгузори илми хуқуқи байнамилалии хусусӣ дар ҶТ, асосгузор ва нахустин мудири кафедраи хуқуқи байнамилалии факултети хуқуқшиносии ДМТ, доктори илмҳои хуқуқшиносӣ, профессор Шомурат Менглиев ба синни мубораки 75 қадам мениҳод. Вале соле қабл ин шахсияти маъруф ва хоскор поягузори яке аз соҳаҳои илми хуқуқи Тоҷикистон ин дунёро падруд гуфт, ки аз худ хотири номи нек ва осори безавол боқӣ гузоштааст.

Имрӯз ҳар як фарде, ки хоҳиши ба илми хуқуқи байнамилалии хусусӣ таваҷҷӯҳ намуданро дорад, бе муҳоббот аз асари Устод истифода ҳоҳад кард. Зоро Устод дар натиҷаи меҳнати пурсамар ва заҳматҳои зиёд дар роҳи тадқиқи масоили хуқуқи байнамилалии хусусӣ мактаби ҳешро ташкил намуд, ки он дар доираҳои илмии ватанамон ва берун аз он шинохта шудааст. Намояндагони мактаби Устод ҳоло докторҳои илми хуқуқ, профессорҳо ба монанди X.T. Nosirov, T.I. Sul-

БУЗУРГӢ ДАР МЕҲНАТУ САБР АСТ...

тонова, И.Х.Бобоҷонов, А.В. Золотухин, номзади илмҳои хуқуқ, дотсентон Р.Б.Бозоров, Г.Н.Ғоибова, Н.А. Салибоева, У.Х.Бобозода, М.Н. Раҷабов, Ф.С. Сулеймонов, Х.Р. Қодирқулов, А.Абдуҳолиқзода, Ф.Аминова, З.Исроилова, А.М. Мирзоев ва даҳҳо дигарон ба таҳқиқи масъалаҳои муҳталифи хуқуқи гражданий ва хуқуқи байнамилалии хусусӣ ва амсоли инҳо машғуланд. Аз ин рӯ, ҳамчун олим, ҳамчун муаллим, ҳамчун намояндаи барҷастаи аҳли хирад дар рушду нумӯи илми хуқуқшиносӣ, хосатан хуқуқи байнамилалии хусусӣ саҳми бориз гузоштааст.

Устод Ш. Менглиев ба таҳқиқу омӯзиши мавзӯъ ҷидан машғул гашт, ки дар кӯтоҳтарин муҳлат ба дифоғи рисолаи номзадӣ дар мавзӯи «Танзими хуқуқии суғуртai амволи корҳонаҳои ко-оперативии истеъмолӣ» (соли 1975) ва рисолаи докторӣ дар мавзӯи «Проблемаҳои назариявии тарзҳои барқарорномаӣ (муътадилнамоӣ)-и хуқуқҳои молумулкӣ шаҳрвандон» (соли 1991) мушарраф гардид. Ба унвонҳои дотсент соли 1977 ва профессор соли 1994 ноил гаштааст. Ҳаётӣ Устод дар Доғишгоҳи миллии Тоҷикистон ҳамчун омӯзгор дар ду кафедра – хуқуқи гражданий (солҳои 1970-1994) ва хуқуқи байнамилалий (солҳои 1994-2015) вобаста буд. Кафедраи хуқуқи гражданий ба Устод шароити дифоғи рисолаи номзадию докторӣ ва ноилгардии унвонҳои дотсентӣ ва профессориро муҳайё кард, вале кафедраи хуқуқи байнамилалий ба муаррифии мақому шуҳрати Устод мусоидат кард. Зоро кафедраи хуқуқи байнамилалий бо ҳама бурду боҳташ бо номи Устод профессор Ш. Менглиев пайвастагии

ногусастани дошту дорад. Профессор Ш. Менглиев муаллифи зиёда аз 150 корҳои илмӣ, аз ҷумла 6 монография, 6 китоби дарсӣ, 20 во-ситай таълимӣ-методӣ ва беш аз 100 мақолаи илмӣ буд, ки на танҳо дар нашрияҳои доҳили қишвар, балки берун аз он, аз ҷумла Руссия, Украина, Ўзбекистон, Қазоқистон, Олмон, Қирғизистон, Белоруссия бо забонҳои русӣ, англисӣ ва олмонӣ ба нашр расиданд.

Саҳми устод Ш. Менглиев дар омода намудани мутахассисони болаёқат ва кордон, тарбия ва ба камол расондани шогирдони зиёд, ки дар мақомотҳои хуқуқии қишвар ва соҳаҳои муҳталифи илмӣ-амалии хуқуқшиносӣ назаррас мебошад. Таҳти роҳбарии Устод 15 нафар рисолаи номзадӣ ва чор нафар рисолаи докторӣ ҳимоя намудаанд. Бояд иқор шуд, ки Устод на танҳо дар тайёр карданни муҳақиқони ватаний, балки берун аз он, аз ҷумла дар Ҷумҳурии Қазоқистон, Ўзбекистон ва Қирғизистон саҳм ва нақши арзандӣ доштанд. Пайваста ба ҳайси муқарриз ба рисолаҳои номзадию доктории олимони ин қишварҳо баромад мекарду маслиҳатҳои муғиду кӯмакро дареф намедошт. Аз ин нигоҳ олимони қишварҳои пасошӯравӣ бо Устод ҳамкории зич доштанд ва ҳар як муҳақиқе, ки дар бахши хуқуқи хусусӣ рисолаи номзадӣ ё докторӣ омода менамуд аз Устод ва робитаҳои вай истифода менамуд. Дар додани дониш ва кӯмак дар илм Устод беназир буданд.

Фаъолияти Устод ғуногунҷабҳа буд, ки солҳои 1989-1993 аъзои Комитети назорати конституционии ҶТ, муовини сармуҳаррир (солҳои 1996-2005) ва сармуҳаррири мача-

лаи илмии «Давлат ва хуқуқ»-и факултети хуқуқшиносии Доғишгоҳи миллии Тоҷикистон (солҳои 2005-2009), узви Шӯрои диссертационӣ оид ба ҳимояи рисолаҳои доктории Ҷумҳурии Ўзбекистон (солҳои 1992-1997) ва Қазоқистон (солҳои 2001-2005), яке аз мураттибони Кодекси гражданий ҶТ (қисмҳои 1,2,3) ва дигар гурӯҳҳои корӣ ҳамроҳӣ намуда буданд.

Дар ин ҷо агар ба зиндагиномаи устод Менглиев Ш. нигарем танҳо як андеша ба сар меояд, ки обрӯву эътибор ва мақому мартаба-ро Устод бо саъю талош ва заҳмату аз худ гузаштанҳо ба дастоварда буд. Ҳеч гоҳ ва ҳеч вақт Устод такаббур ва ҳуддисанд набуд, бо ин дониши фарроҳу эъти-

рофи кул суханро тарзе мегуфт, ки дар он таҳқири шахсият дида намешуд ва танҳо бо роҳи заҳмат қашидан асоси бартарафи камбудию эродҳоро баҳогузорӣ мекард. Гарчӣ имрӯз ҷойи Устод миёни шогирдону дӯстон ва пайвандон ҳолист, аммо корҳои шоён ва номи неки Устод дар саҳифаҳои таърихи хуқуқшиносии қишвар бо ҳарфҳои заррин нақшбандӣ шудаанд.

Чанде баъд бо зодрӯзи ин хуқуқшиноси маъруф 75 сол пур мешавад. Мо аз Ҳудои мутаол та-манни онро дорем, ки рӯҳашон шод бошад, ҳонаи охираташ обод бошад ва мактаби хуқуқи байнамилалии хусусии ў боз ҳам қавиу пурмаҳсул гардад. Ёдат ба ҳайр, Устоди зиндаёд!

22 майи соли 2016 аз ҷониби Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ рӯзи баргузории раъй-пурсии умумихалқӣ барои ворид кардани тағириу иловаҳо ба Конститутсия эълон шудааст. Тибқи поиҳаи аз ҷониби вакилони парлумон тасдиқшула, ба Конститутсия тағириу иловаҳо ворид карда мешавад.

ДАҲЛНОПАЗИРИИ ХУҚУҚҲОИ ФИТРИИ ИНСОН

(МУЛОҲИЗАҲО ДАР ПАРТАВИ ПОИҲАИ ТАҒИРИУ ИЛОВАҲО БА КОНСТИТУТСИЯИ ҶТ)

Дар ин мақола мо дар бораи як тағириоте, ки ба қисми 3-юми моддаи 14-уми Конститутсияи амалкунанда пешбинӣ шудааст, изҳори ақида менамоем.

Дар қ. 3-юми моддаи 14-уми Конститутсияи амалкунанда омадааст: «Маҳдуд кардани ҳуқуқ ва озодиҳои шаҳрванд танҳо ба мақсади таъмини ҳуқуқ ва озодии дигарон, тартиботи ҷамъиятӣ, ҳимояи соҳти конститутсияи ва тамомияти арзии ҷумҳурӣ раво дониста мешавад». Яъне Конститутсияи амалкунанда ҳолатҳои зерини истисноро муайян кардааст, ки дар сурати мавҷудияти онҳо маҳдуд кардани ҳуқуқи озодиҳои инсон раво дониста мешавад: 1) бо мақсади таъмини ҳуқуқи озодиҳои дигар шахсон, 2) таъмини тартиботи ҷамъиятӣ, 3) ҳимояи соҳти конститутсияи ва 4) ҳимояи тамомияти арзии ҷумҳурӣ.

Дар лоиҳаи «Тағириу иловаҳо ба Конститутсияи (Сарқонуни) ҶТ» пешниҳод мегардад, ки дар қисми сеюми моддаи 14-уми калимаҳои «ҳуқуқ ва озодиҳои шаҳрванд» ва «соҳти конститутсияи» мувофиқан ба калимаҳои «ҳуқуқи озодиҳои инсон ва шаҳрванд» ва «асосҳои соҳтори конститутсияи, амнияти давлат, мудофиаи мамлакат, ахлоқи чомеа, сиҳатии аҳолӣ» иваз карда шаванд.

Акун барои ин қисми моддаи 14 ибораҳои «амнияти давлат, мудофиаи мамлакат, ахлоқи чомеа, сиҳатии аҳолӣ» илова шуда, матни пурраи он ин тавр садо медиҳад: «Маҳдуд кардани ҳуқуқ ва озодиҳои инсон ва шаҳрванд танҳо ба

мақсади таъмини ҳуқуқ ва озодии дигарон, тартиботи ҷамъият, ҳимояи асосҳои соҳтори конститутсияи, амнияти давлат, мудофиаи мамлакат, ахлоқи чомеа, сиҳатии аҳолӣ ва тамомияти арзии ҷумҳурӣ раво дониста мешавад».

Пас аз ворид шудани тағириу иловаҳои фавқ ба Конститутсия, ҳолатҳои истисноӣ, ки дар сурати мавҷудияти онҳо маҳдуд кардани ҳуқуқи озодиҳои инсон раво дониста мешавад, ду баробар зиёд гашта, миқдори онҳо ба ҳашт аداد мерасад: 1) бо мақсади таъмини ҳуқуқи озодиҳои дигарон, 2) таъмини тартиботи ҷамъиятӣ, 3) ҳимояи асосҳои соҳтори конститутсияи, 4) ҳимояи амнияти давлат, 5) ҳимояи мудофиаи мамлакат, 6) ҳимояи ахлоқи чомеа, 7) ҳимояи сиҳатии аҳолӣ ва 8) ҳимояи тамомияти арзии ҷумҳурӣ.

Ин иловаҳо аз санадҳои меъёрии ҳуқуқии байнамилалӣ бармеоянд, яъне Конститутсия ба санадҳои байнамилалӣ-ҳуқуқӣ эҳтиром мегузорад, аз ҷумла моддаи 29-уми Эъломияи умумии ҳуқуқи башар, моддаҳои 4, 5, 19, 21 ва 22-уми Паймони байнамилалӣ оид ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ омадааст, ки ҳар як инсон ҳуқуқ дорад ақидаи худро озодона изҳор нағояд. Аммо истифодаи ин ҳуқуқ үҳдадориҳои маҳсус ва масъулияти маҳсусро тақозо менамоянд ва аз ҳамин сабаб «метавонад аз маҳдудиятҳои муайяне иборат бошад, ки бояд тавассути қонун муқаррар карда шаванд ва иҷрои онҳо бо мақсадҳои зерин зарур мебошад:

а) барои эҳтироми ҳуқуқ ва оброи ашҳоси дигар;
б) барои ҳифзи амнияти давлатӣ, тартиботи ҷамъиятӣ, саломатӣ ё ахлоқи аҳолӣ».

Дар моддаи 21-уми Паймони байнамилалӣ оид ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ омадааст, ки ҳуқуқ ба ҷамъомадҳои осоишта эҳтироф карда мешавад. Истифода аз ин ҳуқуқ таҳти ҳеч навъ маҳдудият қарор дода намешавад, ғайр аз маҳдудиятҳои, ки мутобиқи қонун муқаррар карда мешаванд ва дар ҷамъияти демократӣ ба манфиати амнияти давлатӣ ё ҷамъиятӣ, тартиботи ҷамъиятӣ, ҳифзи саломатӣ ва ахлоқи аҳолӣ ё ҳифзи ҳуқуқ ва озодии

ашҳоси дигар заруранд.

Дар моддаи 14 афзалияти ҳуқуқи озодиҳои инсону шаҳрванд ва аз ҷониби на фақат Конститутсия ва қонунҳои дохилий, балки санадҳои ҳуқуқии байнамилалӣ эҳтироф ва ҳифз шудани онҳо таъқид шудааст. Ҳуқуқ ва озодии дигарон, тартиботи ҷамъиятӣ, ҳимояи соҳти конститутсияи ва тамомияти арзии ҷумҳурӣ арзишҳое мебошанд, ки ба хотири нигаҳдории онҳо маҳдудсозии ҳуқуқи озодии инсону шаҳрванд раво дониста мешаванд. Бояд таъқид намуд, ки ин 8 омилӣ маҳдудкунандаи ҳуқуқи шаҳрвандон пурра ба талаботи демократия оид ба ҳамоҳангозии мавқеъҳои муҳталиф ҷавобгӯ мебошанд.

Дар тағириу иловаҳо ба Конститутсия омадааст, ки маҳдудкунии ҳуқуқи озодиҳо танҳо дар ҳолати мавҷуд будани ҳамон ҳашт омил раво дониста мешавад. Ин маънои онро дорад, ки қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии мақомоти давлатӣ наметавонанд ягон асоси иловагии дигареро барои маҳдудкунии ҳуқуқи озодиҳои инсон ва шаҳрванд ва қафолати риояю ҳифзи он мусоидат менамоянд.

Ҳамин тавр, Лоиҳаи тағириоту иловаҳо ба Конститутсияи ҶТ, ки аз ҷониби вакилони Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии пешниҳод шудааст ва Суди конститутсияи мутобиқати онҳоро бо меъёरҳои Конститутсия бо меъёرҳои ҳуқуқи байнамилалӣ мебошад. Тағириотҳои пешбанишуда имкон медиҳанд, ки меъёрҳои Конститутсия бо меъёرҳои ҳуқуқи байнамилалӣ дар якҷоягӣ ва ҳамбастагӣ амал намуда, ҳамкориҳои байнамилалӣ ҷумҳурии Тоҷикистон тавсия ва рушд ёбанд.

Бояд тазаккур дод, ки

РАҶАБОВ С.А.
доктори илмҳои ҳуқуқ

барои беҳтар намудани ҳолат ва сатҳи рушди мусоиди ҳуқуқи инсон зарур аст, ки байнин низомҳои ҳуқуқии дохили давлатӣ ва байнамилалӣ ҳамдастии мутақобила вучуд дошта бошад. Агар такмил бахшидани соҳторҳо, ниҳодҳо ва мақомоти миллӣ нақши муайяне дар ҳимояи ҳуқуқ ва озодиҳои инсон ва шаҳрванд дар дохили кишвар дошта бошанд, пас ҳамкории байнамилалӣ ба хотири эҳтиром ва ҳимояи ҳуқуқ ва озодиҳои инсон ва шаҳрванд шарти асосии сулҳу амният, адолат ва беҳдошти устувори тамоми инсоният маҳсуб мегардад. Аз ин рӯ дохил кардани тағириу иловаҳо ба Конститутсияи ҶТ қадами ҷиддӣ дар роҳи ҳамоҳанг ва мутобиқ соҳтани меъёрҳои низомҳои ҳуқуқии дохили давлатӣ ва байнамилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон буда, ба эҷоди як низоми универсалии ҳимояи ҳуқуқи инсон ва шаҳрванд мусоидат менамоянд. Ҳамчунин, тағириу иловаҳо ба рушди минбаъдаи ҳуқуқи озодиҳои инсон ва шаҳрванд ва қафолати риояю ҳифзи он мусоидат менамоянд.

Ҳамин тавр, Лоиҳаи тағириоту иловаҳо ба Конститутсияи ҶТ, ки аз ҷониби вакилони Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии пешниҳод шудааст ва Суди конститутсияи мутобиқати онҳоро бо меъёрҳои Конститутсия санҷида, бо қарори худ онро тасдиқ намудааст, бояд дар раъйпурсии умумихалқӣ рӯзи 22 майи соли 2016 аз тарафи тамоми шаҳрвандони ҶТ мавриди дастгирии ҳамаҷониба қарор гирад.

ПЕШНИҲОД БА КОДЕКСИ ЧИНОЯТӢ

(рекламаи воситаҳои нашъадор бояд чиноят бошад)

Гардиши гайриқонуний воситаҳои нашъадор сарҳад надошта, ҳамеша бо роҳу усулҳои нав ба нав амалӣ соҳта мешавад. Ин амали номат-луб аз як ҷиҳат ба арзиҳои миллӣ ва дину тамаддун муҳолиф бошад, аз дигар тараф ба ҳаёт, саломатӣ ва амнияти кулли ҷомеаи ҷаҳонӣ таҳди-ди бепоён дорад. Яъне, яке аз ҳатарҳои қалон ба рушди устувори давлат буда, ба ну-ғузу обрӯи давлат дар арсаи ҷаҳонӣ таъсири манғӣ мера-сонад.

ҶТ низ чун узви ҷудонашавандай ҷомеаи ҷаҳонӣ ҳимояз манфиатҳои волои инсоният намуда, сиёсати давлатиро дар ин ҷода ҳар замон тақвият дода, муборизаи беамон бурда истодааст. Ин аст, ки ак-сарияти ташаббусҳои Пешвои миллат, Президенти Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, ки аз минбари баланди СММ садо медиҳанд, аз тарафи ташкилотҳои бонуғузи байналмилалӣ ва давлатҳои ҷаҳон мавриди дастгирӣ қарор меёбанд.

Ҳамчунин назорати қатъии воситаҳои нашъадор мавриди таваҷҷӯҳи бевоситаи Сарвари давлат ва Ҳукумати ҶТ қарор гирифта истодааст. Дар ин бора Ҳукумати ҶТ стратегияи барномаҳои гуногун қабул намуда истодааст, то ки ин амали нангини чинояткорон нест карда шавад. Масалан дар ин бобат «Стратегияи миллии мубориза бар зидди гардиши гайриқонуний маводи мухаддир дар ҶТ барои солҳои 2013-2020», ки бо Фармони Президенти ҶТ аз 13 феврали соли 2013 №1409 тасдиқ шудааст, далели гуфтаҳои болост.

Илова бар ин Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар пайдошон ба Маҷлиси Олии ҶТ дар соли 2016 изҳор доштанд, ки дар сатҳи зарурӣ ба роҳ мондани муқовимат ба истифодаи шабакаи интернет бо мақсадҳои содир намудани ҷиноят ҷараҳо андешаи шавад ва ҳатто оид ба таъсиси маркази мубориза бар зидди ҷиноятҳо бо истифодаи технологияҳои иттилоотӣ ва кибертерроризм ба Ҳукумат пешниҳоди асоснок манзур карда шавад.

Дар замони мусоидар ҳариду фурӯши воситаҳои нашъадор яке аз ҷиноятҳои бо роҳи технологияҳои иттилоотӣ, махсусан тавассути шабакаи Интернет содиршаванд ба ҳисоб меравад. Ба ақидай шахсии таҳлилҳои илмӣ асоснок менамоем:

Содиршавии ин ҷиноятро тавассути воситаҳои электронӣ, ҳусусан шабакаи интернет ба марҳилаҳо ҷудо намоем. Дар аввал ҷоноятурун воситаҳои нашъадорро мавриди реклама қарор медиҳанд, то ки истифодабарандагони онҳо аз маҳал ва арзиши ҷунин воситаҳо боҳабар шаванд. Марҳилаи дуюм, марҳилаи ҳариду фурӯш мебошад, ки дар ин марҳила фурӯшандана ва ҳаридор метавонад аз хизматрасонии дилҳоҳо ғонӣ истифода барад. Ҷунки ғонӣ ба фаъолияти қабулу интиқоли маблағҳои пули ба ҳориҷу дохили қишиварҳо машғул мебошанд, ки ин яке аз ҷароитҳои хуб барои содир намудани ҷиноят дар ин мебошад.

Ҳамин аст, ки бо истифода аз технологияҳои иттилоотӣ, ба ғайр аз ҳариду фурӯши гайриқонуний воситаҳои нашъадор ва моддаҳои психотропӣ,

ва барои доираи ҷасони шахсон ҷашни шуда, ҷиҳати ташаккул ё дастгирии шавқ-мандӣ ба шахсони воқеъ ва ҳуқуқӣ, молҳо, ғояҳо, ташаббусҳо таъин гардида, барои фурӯхтани молҳо, ғояҳо ва ташаббусҳо мусоидат мена-мояд».

Дар мақола рекламаи гайриқонуний воситаҳои нашъадорро дар назар дорем. Зарурият аз ишора намудан ба ин моддаи қонун дар он аст, ки дар мағҳуми додашида мо ибораи «тавассути ҳар навъ воситаҳо»-ро мебинем. Ва дар шароити имрӯза аз ҳама тарзи маъмули паҳншудатарини ҳар ғуна реклама шабакаи интернет мебошад. Ҷоъалан дигар таносуб ва шарҳи мағҳуми «реклама» аз дигар намудҳои «ҷалб намудан» аст. Реклама мағҳуми ҷасони мебошад, ба ҷалб намудан, мағҳумҳои «ҷалб намудан»,

Моддаи 131-и Кодекси ҳуқуқвайронкуни маъмурии ҶТ тарғиби маводи нашъадор, моддаҳои психотропӣ ё прекурсорҳои онҳо, шахсони воқеъ ва шахсони ҳуқуқӣ ба ҷавобгарии маъмурий қашидашуда, ба шахсони воқеъ ба андозаи аз даҳ то бист ва ба шахсони ҳуқуқӣ аз дусад то сесад нишондиҳандан барои ҳисобҳо ҷарима таъин карда мешавад. Вале фикр менамоям, ки ин ҷавобгарӣ барои иштирокиҷӯи ҷунин ҳуқуқвайронкуни нокифоя буда, садди роҳои ҳуқуқвайронкуни нав нашуда, барқароркунданда адолати иҷтимоӣ намебошад. Зоро аз роҳи реклама воситаҳои нашъадор ҳуқуқвайронкундандагон даромади қалони молӣ ба даст оварда, ба ҷони миллионҳо шахсон ҳатар ба вуҷуд меоранд.

Пешвои миллат, Президенти ҶТ, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар пайдошон ба Маҷлиси Олии ҔТ дар соли 2016 қайд намуданд: «Мо на як бору ду бор изҳор доштаем, ки даромад аз муомилоти гайриқонуний маводи мухаддир, ки ҳамасола дар ҷаҳон даҳҳо миллиард долларро ташкил медиҳад, яке аз манбаъҳои асосии маблағгузории терроризми байналмилалӣ мебошад». Яъне ин ҷиноят тавлидкунданда намудҳои дигари ҷиноятҳои махсусан вазнин буда, содиркундандагони он ҳамчун сармоягузорони дилҳоҳо ҷиноят, махсусан терроризм ба ҳисоб мераванд.

Боби 22 Кодекси ҷиноятӣ ҔТ, ки ҷиноятро ба муқобили саломатии аҳолӣ равона шудааст, аниқтараш аксарияти моддаҳои он бо тарзҳои гуногун гайриқонуний содир намудани муомилоти воситаҳои нашъадорро муқаррар намудаанд ва дар ягон моддаи ин боби ҔТ оид ба «рекламаи воситаҳои нашъадор ва моддаҳои психотропӣ» мөъёр муқаррар нашудааст. Яъне ин тарзи содир намудани ҷиноят аз Кодекс берун мондааст. Танҳо дар моддаи 203 ҔТ ҔТ оид ба муил муқаррар намудааст. Вале дар ин ҷо мутаассифона ибораи «рекламаи воситаҳои нашъадор» ҷавобгарӣ муқаррар нашудааст.

Ҳамчунин, дар сарҳати 6-и моддаи 9 ҷонуни мазкур муқаррар шудааст, ки «рекламаи воситаҳои нашъадор ва моддаҳои психотропӣ дар ҔТ манъ аст». Ин мөъёр ҳусусияти ҳаволакунаандо дошта, яъне ҳавола бар Кодекси ҳуқуқвайронкуни маъмурии ҔТ мекунад.

Мағҳуми рекламаи воситаҳои нашъадор ва моддаҳои психотропӣ тавассути воситаҳои электронӣ ва шабакаи интернет метавонад ҷараҳо истифодаи ҳисобӣ мебошад.

Далер ҚОДИРОВ
аспиранти Донишгоҳи давлатии ҳуқуқи
Москва ба номи
О. Е. Кутафин

сон ҷалб карда мешаванд, балки бо мақсади истеҳсол, тайёр кардан, коркард, нигаҳдошт, интиқол, фиристонидан, додан, фурӯш, тақсимот, соҳиб шудан, истифода, воридот, содирот ва нобуд кардан воситаҳои нашъадор ҳуқуқвайронкунандагон даромади қалони молӣ ба даст оварда, ба ҷони миллионҳо шахсон ҳатар ба вуҷуд меоранд.

Субъектони ин ҷиноят имконияти бо маводҳои чопӣ реклама намудани воситаҳои нашъадорро надошта, барои ҳамин маҳз аз шабакаи интернет истифода менамоянд.

Ба андешаи ман рекламаи воситаҳои нашъадор – ин марҳилаи аввали паҳннамоии воситаҳои нашъадор буда, ҳамчун ҷиноят аз ҔТ ҔТ берун мондааст. Ҕинояткорон аз ин шароити муносиб истифода бурда, ҳуқуқвайронкуниро дар ин ҷода анҷом дода истоданд. Имрӯз воситаҳои электронӣ ва шабакаи Интернет дастраси дилҳоҳо шаҳрванд мебошад. Онҳо метавонанд акун ҷиноятро бо ҷунин роҳҳо содир намоянд. Дар баробари ин давлат ва ҷамъиятро мебояд, ки ҷавобгарии саҳттарро дар ин ҷода муқаррар намоянд.

Дар шароити имрӯзаи рушди илму техника ва баланд шудани малакаи қасбии ҷинояткорон, ҳамчунин истифода намудани онҳо аз воситаҳои электронӣ, махсусан шабакаи Интернет, бе муқаррар намудани «Рекламаи воситаҳои нашъадор ва моддаҳои психотропӣ» дар ҔТ ҔТ пешгирии он гайриимкон мебошад.

Ҳуб мешуд, ки дар боби 22 Кодекси ҷиноятӣ ҔТ – ҷиноятро ба муқобили саломатии аҳолӣ моддаи нав бо ҷунин диспозития: «Рекламаи воситаҳои нашъадор ва моддаҳои психотропӣ тавасути воситаҳои электронӣ ва шабакаи интернет» ворид карда шавад.

Фикр менамоям, ки танҳо ҷавобгарии ҷиноятӣ барои «рекламаи воситаҳои нашъадор ва моддаҳои психотропӣ тавасути воситаҳои электронӣ ва шабакаи интернет» метавонад ҷараҳо истифодаи ҳисобӣ мебошад.

Баъди пош хўрдани Иттиҳоди Шўравӣ давлати наву мустақили Тоҷикистон дар доираи меъёрҳои ҳуқуқии замони гузашта ба фаъолияти минбаъдаи худ шурӯй намуд. Дере нагузашта бо мақсади нигоҳдошти пойдории Истиқолияти давлатӣ, бунёди давлати демократию ҳуқуқбунёд, дунявӣ ва ягона зарурияти инкишоф додани низоми қонунгузори ҶТ пеш аз ҳама бо қабул намудани Конститутсияни кишвар ба миён омад. Мувофиқи қарори Раёсати Шўрои Олии ҶТ гурӯҳи кории таҳияи лоиҳа таҳти роҳбарии муовини аввали Раиси Шўрои Олий Доствиев А. С. таъсис дода шуд. Ҳайати корӣ аз аввали моҳи ноябриси соли 1993 ба кор оғоз намуд. Бо дарназардошти нигоҳдошти манфиатҳои миллӣ ва бо истифодай таҷрибай бойи ҷаҳонӣ лоиҳаи Конститутсияи ҶТ чанд маротиба мавриди муҳокима қарор гирифт. Дар давраи муҳокима аз ҷониби мардуми кишвар ва ҳамватанони бурунмарзион ба Шўрои Олий оид ба лоиҳаи Конститутсия чандин пешниҳодҷо ворид гардид. Билохира лоиҳаи Конститутсияни кишвар бо тағироту тақмил бо азму иродай матини мардуми шарафманди диёри қуҳанбунёдамон дар давраи басо мушкил ва мураккаб дар раъйпурсии умумихалқӣ санаи 6 ноябриси соли 1994 қабул гардид. Қабули Конститутсиини тозаистикол дар рушди низоми ҳуқуқи миллӣ тақони ҷиддӣ баҳшид. Ин санади доро қувваи олии ҳуқуқӣ дар таърихи начандон тӯлонии худ ифшоқунандай сиёсати пешгирифтаи давлату ҳуқумат дар арсаи ҷаҳонӣ ҶТ шуда, барои эҳтиром гузоштан ба ҳифзи ҳуқуқи озодиҳои инсону шаҳрванд, таъмини шароити мусоид барои зиндагии арзандай ҳар шахс, пойдории ваҳдати миллӣ, бунёди давлати демократӣ ва гомҳои устувор гузоштан барои эъмори давлати ҳуқуқбунёд заминай воқеъ гузошта, аз ҷониби мутахassisони байналмилалӣ яке аз беҳтарин конститутсияҳои панҷона ҶТ шуда, барои ҳадаф ва рушду тақомули давлату давлатдории навин омили асосӣ гардида, дар дигаргунсозии бунёдии тамоми муносабатҳои сиёсиву иқтисодӣ ва иҷтимоии Тоҷикистон нақши муайянкунанда дорад.

Ҷаҳон дар остонаи ҳазори се бо роҳҳои мураккаб ва пурпечутоби таъриҳӣ пеш рафта, пешгӯй ва пешбинии оқибати амалу кирдорҳо барои баргузидатарин ашҳоси илмӣ ғайричашмидош буда, бо тақозои замон муносабатҳои нави ҷаҳонӣ тақмилро талаб мекунад. Такимили мөъёрҳои Конститутсияи Тоҷикистони соҳибистикол муносабатҳои ташаккулётандай мутақобилан судманди ниҳодҳои ҷониби шаҳрвандиро бо давлат таъмин намуда, иҷроӣ вазифаи мақомоти давлатири бобати хизмат намудан ба манфиати ҷомеа ва шаҳс дучанд пурзур менамояд. Ҳамзамон вазъи ҳуқуқии аъзои ҷомеаи шаҳрвандиро таъмин намуда, ҶТ шуда, ҷониби давлатҳои созмонҳои ҳориҷӣ, шахсони ҳуқуқӣ, ва шаҳрвандони ҳориҷӣ манъаст.

Конститутсия аз ҷумлаи дастовардҳои беназири мардуми шарафманди Тоҷикистон ба шумор рафта, заминай ҳуқуқии бунёди эъмори давлати тозабунёд ва соҳибистиколи тоҷикон, шакли олии ифшоқунандай ҳуқуқии ормонҳои давлатдории миллати тоҷик, ҳимояви ҳифзи ҳадафҳо ва манфиатҳои миллӣ мебошад. Чунончи Асосгузори сулҳу Ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти ҶТ, мұхтарам Эмомали Раҳмон иброз доштаанд: “Имрӯз бо итминони комил гуфта метавонем, ки Конститутсияи мо барои иф-

Конститутсияни кишвари ҶТ нахустин ва муҳимтарини соҳибистиколии давлат буда, аз ҷониби ҷомеаи ҷаҳонӣ, созмонҳои бонуфузи байналмилалӣ ва давлатҳои дигар ҶТ шуда, барои ҳуҷҷати тақдирсоз сарчашма мегирад.

Эмомали Раҳмон

ИШТИРОК ДАР РАЪЙПУРСӢ ТАҲКИМИ ЯГОНАГИИ ДАВЛАТ АСТ!

даи ҳадаф ва рушду тақомули давлату давлатдории навин омили асосӣ гардида, дар дигаргунсозии бунёдии тамоми муносабатҳои сиёсиву иқтисодӣ ва иҷтимоии Тоҷикистон нақши муайянкунанда дорад.

Бо дарназардошти вусъат гирифтани муносабатҳои нави ҷаҳонӣ сиёсӣ ва пайдоши падидаҳои нави ҳуқуқӣ Конститутсияи ҳамчун қонуни асосии кишвар баъди сипарӣ шудани солҳо зарурӣ тақмилро талаб мекунад. Такимили мөъёрҳои Конститутсияи Тоҷикистони соҳибистикол муносабатҳои ташаккулётандай мутақобилан судманди ниҳодҳои ҷониби шаҳрвандиро бо давлат таъмин намуда, иҷроӣ вазифаи мақомоти давлатири бобати хизмат намудан ба манфиати ҷомеа ва шаҳс дучанд пурзур менамояд. Ҳамзамон вазъи ҳуқуқии аъзои ҷомеаи шаҳрвандиро таъмин намуда, ҶТ шуда, ҷониби давлатҳои созмонҳои ҳориҷӣ, шахсони ҳуқуқӣ, ва шаҳрвандони ҳориҷӣ манъаст. Ҷи тавре мо оғаҳӣ дорем санаи 22 майи соли 2016 ворид намудани тағирну иловаҳо ба Конститутсияи ҶТ

дар раъйпурсии умумихалқӣ муайян шудааст, ки ин ҳам башад, дар асоси вусъат ёфтани муносабатҳои нави ҷаҳонӣ тақмилу низоми нави қонунгузорӣ бо мақсади мукаммал гардонидани асосҳои соҳтори конститутсияи ҷаҳонӣ, сиёсати дохилию ҳориҷии давлат, кафолати ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд, таҷзияи ҳокимияти давлатӣ, мақом ва салоҳияти мақоми олии намояндагӣ ва қонунгузории кишвар, салоҳият ва вазъи Президенти ҶТ, Ҳукумати ҶТ, даҳлопазирӣ марзӣ, асосҳои иқтисодӣ сиёсӣ, иҷтимоиву фарҳангии кишварамон махсуб мейбад.

Тибқи тағирну иловаҳо ба қонуни асосии мамлакати ҷаҳонӣ дар баробари дигар навовариҳо бобати ширкат варазидан дар ҳаёти сиёсӣ бо мақсади ниҳодҳои ҷаҳонӣ шудани ҳалқ ҳамчун баёнгари соҳибистиколи сарчашмаи ягонаи ҳокимият ва пойдории ягонаи ҶТ дар қисмати дуюми моддаи 1 Конститутсияи ҶТ мөъери зерин ба мазмуни зайл илова мегардад, ки “Шакли идоракуни ҶТ президент мебошад”. Дар қисмати шашуми моддаи 8 Конститутсияи ҶТ дар қисмати дуюми моддаи 1 Конститутсияи ҶТ мөъери зерин ба мазмуни зайл илова мегардад, ки “Дар Тоҷикистон ғаъబияти ҳизбҳои сиёсии дигар давлатҳо, таъсиси ҳизбҳои ҳусусияти миллӣ ва динидошта, инчунин маблагузории ҳизбҳои сиёсӣ аз ҷониби давлатҳои созмонҳои ҳориҷӣ, шахсони ҳуқуқӣ, ва шаҳрвандони ҳориҷӣ манъаст”.

Омили дигари асосии ворид намудани тағирну илovaҳo ба Конститутсияи ҶT кишвари ин мутобиқ гардонидани мөъёрҳои он бо дарназардошти рушду инкишофи забони давлатӣ, ҷобаҷогузории имлои забони тоҷикӣ ва риоя шудани техникаи ҳуқуқҷодкунӣ ба ҳисоб меравад.

Фирдавс НАСРИДИНЗОДА
муфаттиши калони
прокуратураи н. Фирдавсии
шахри Душанбе

Дар маҷмӯъ ворид намудани тағироту иловаҳо ба Конститутсия ин аз мукаммал гардонидани мазмуну муҳтавои мөъёрҳои он, аз ҷумла ба таври мушаххас муайян карданни шакли идоракуни ҶT, ҳолати ҳуқуқии иттиҳодияҳои ҷаҳонӣ, масъалаи шаҳрвандии ҶT, вазъи ҳуқуқҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, фарҳангии нисон, интихоб ва таъин шудан ба аъзои Маҷлиси миллӣ ва вакiloni Maҷlisi namoyandagoni Maҷlisi oлии ҶT, салоҳияти Президенти ҶT, масъулияти аъзои Ҳукумат, тартиби интихоб ва таъин шудани судяҳои Суди Оли, Суди Олии иқтисодӣ, судҳои ВМКБ, вилоят, шаҳри Dushanbe, шаҳру noҳия, суди ҳарбӣ, судҳои иқтисодии Viloyati Muxtori Kӯhistoni Badakhshon, вилоят, шаҳри Dushanbe, Суди конститутсияи ҷаҳонӣ иборат буда, барои пойдории сулҳу субот, ваҳдати миллӣ, таъмини волоияти қонун, тартиботи ҳуқуқӣ, ҳимояи ҳуқуқу озодиҳои инсону шаҳrvанд, эъмори давлати ҳуқуқбунёd, гомҳои устувор гузоштан дар рушди давлати демократӣ ва ба сӯи ояндаи дурахшону ободи ҳар як сокини кишвари маҳбубамон nigaroniда шудааст. Иштироки ҳар як фарди худоғоҳу ҳудшиноси кишвар дар ин маъракаи мӯҳими сиёсӣ ба хотири пойдории сулҳу субот, ваҳдати миллӣ, ягонаи istiqboliai давлатӣ буда, овози ҳар як шаҳrvанд дар ҷода саҳми арзанда ҳоҳад гузошт. Зеро donistana va az bar namudani Konstitutsiya va arch guzoшtan ba meъerhoo voloi on vazifai avvalindaracha ҳar як sokinin vadandustu meҳanparast буда, omiziши in ҳuchchati volei ҳuқuқi, baroи baland bardostani maъrifati siёsӣ, ҳuқuқi, aҳloқi va farhangi aҳolii musoидat menamoyaд.

БОЛГА – РАМЗИ АДОЛАТИ СУДӢ

Аз замонҳои қадим суд ҳамчун мақомоти исботкунандаи гуноҳ, ки гунаҳгорӣ ё бегуноҳии шахсрӯ мӯайян менамояд, дар миёни мақомоти ҳифзи ҳуқӯқ эътибори хоса-еро касб намуда буд. Баъд аз амалигардонии тақсимоти ҳокимијат, ки яке аз руҳҳои онро суд ташкил медиҳад, дар аксари давлатҳои ҷаҳон эътибори суд меафзояд. Ин аст, ки баъзе фанҳои талими – мурофиаи судии ҷиноятӣ, адвокатураи судӣ ба он нигаронида шудаанд.

Дар назари ҳалқ бо гуфтани суд аввалин симои зоҳирӣ он намудор мегардад. Яъне суд шахси мансабдорест, ки дорои ваколатҳои ҳокимијатӣ, дорои утоқи кории махсус мебошад, ба ў баҳри ҳалли масъалаҳои ҳуқӯқӣ муроҷиат менамоянд ва ў дар асоси китобҳои қалонҷаҷме, ки дар наздаш

мешавад, ки бо санъати махсус зебогӣ дода шуда, ҳамроҳ бо болғача таҳтai доирашакл, ки одатан аз масолеҳи ҷубини ҳамрадифи болға сохташуда нигоҳ дошта мешавад. Таъи-ноти ин таҳтai доирашакл дар он зоҳир мегардад, ки садои зарби болғаро устувор намояд. Ҳангоми мурофиаи судӣ баҳри таъмини тартибот дар маҷлиси судӣ, аз як қисмати мурофиаи судӣ ба

мебошанд: Аз рӯи назарияи якум ҳангоми сохтмони калисои Сулаймон дар Байтул-муқаддас (Иерусалим) яке аз бунёдкорони онро мекушанд. Ба се ашёе, ки ба онҳо баҳри күштан зарб заданд, яктоаш болға буд. Ин ҳодиса ҳамчун бори аввал аз ҷониби инсон нисбати инсони дигар ҳукм баровардан дониста шуда, болға ҳамчун ҷузъи таркибии баамалбарории адолати судӣ аз ҷониби инсон шинохта мешавад. Дар давлатҳои Ҷарб баамалбарории адолати судиро ба ин ҳодиса пайваст намуда, судҳо болғаро ҳамчун рамз истифода менамоянд.

Аз рӯи назарияи дуюм болғаи судӣ ҳанӯз дар даврони тамаддуни шумерҳо дар ҳазорсолаи 4-3-юми пеш аз мелод ба вучуд омадааст. Баамалбарории адолати судии шумерӣ бераҳмона, аммо адолатнок буд. Шахсе, ки дар мурофиаи судӣ айбдор мегардид, ба тобут гузошта шуда, сарпӯши тобут монда мешуд. Суд нишондоди

шоҳи-дон,

ча-
б р -
ди дар о
гӯш намуда,
далелҳоро месанҷид. Ҳангоми пешниҳоди ҳар далели боэъти-мод оид ба гунаҳгории судшаванда судя мехе бо болға ба сарпӯши тобут мезад. Дар сурати пешниҳоди ҳар далел оид ба бегуноҳӣ мехе аз сарпӯш қанда мешуд. Ҳамин та-риқ, чи қадаре ки далелҳо оид ба гунаҳгории шахс пешниҳод мегардид, шумораи меҳҳои ба сарпӯш зада зиёд мешуд ва ҳамон қадар эҳтимоли гунаҳгории шахс афзуда, шахс наметавонист аз тобут баро-

Парвиз АБДУЛЛОЗОДА
дотсенти кафедраи ҳуқуқи судӣ
ва назорати прокурорӣ

қарор доранд, масъаларо ҳал менамояд. Чун анъана суд бо либоси махсуси расмӣ (мантия) буда, дар мизи кориаш ҳайкалчай «Фемида» (ё «Рашан» – ба гуфтаи Саъдизода ҆), инчунин китобҳои динӣ баҳри қасам ёд намудани шоҳидон мавҷуд буда, дар мизи кориаш болғаеро дорад.

Болғаи судӣ яке аз рамзҳои ҳокимијати судӣ дар замони мусир мебошад. Ин болға аз ҷубини нисбатан боқувват соҳта

эълони ҳукм аз ҷониби суд болға зада мешавад. Ин рамз аз як ҷониб баҳри таъмини тартибот, яъне ҳомӯши дар маҷлиси судӣ, аз ҷониби дигар дикқати иштирокчиёнро ҷалб намудан, зиёда аз ин кувва ё худ қурдати судро инъикос менамояд.

Болғаи судӣ ҳанӯз дар даврони қадим пайдо шуда, оид ба пайдоиши он ҷандин назарияҳо мавҷуданд. Назарияҳои нисбатан эътиmodнок инҳо

яд. Дар ҷараёни ҷунин мурофиаҳо ғалогула (магал) зиёд ба ҷашм мерасид, аммо бо зарба задан ба сарпӯши тобут иштирокчиён ба ҳомӯши риоя менамуданд.

Ҷандин садсолаҳо пеш дар баъзе давлатҳо вобаста ба ҳар гуноҳи исботшуда бо болға оҳанин ба сари судшаванда мезаданд. Дар акса вақт то хотимаи маҷлиси судӣ судшаванда мефавтид. Баъдан болғаи оҳанин ба ҷубин иваз карда шуда, бар ивази сари инсон ба таҳта мезанданд, ки ин тамоюл бори

аввал дар Англия ба вачуд омадааст.

Даҳсолаи охир ривоҷи истифодаи болға, пеш аз ҳама, ба намоиш мондани мурофиаҳои судии амрикоӣ тавассути синамо ба ҷашм мерасад. Дар Амрико баъд аз эълони ҳукм суд бо болға мезанад, ки нишонии қудрат ва тавононро дошта, эътибори ҳукми судро ифода менамояд. Дар давлатҳои пасошӯравӣ низ истифодаи болғаро дар барномаҳои телевизионӣ дидан мумкин аст.

Мутобики қисми 2 моддаи 135-и Қонуни конституционӣ «Дар бораи судҳои ҆» аз 26-уми июляи соли 2014 ҳангоми амали намудани адолати судӣ судяҳо бо либоси махсус мачлисро мегузаронанд. Аммо истифодаи болғаро аз ҷониби судҳо қонугузории ҆ пешбинӣ накардааст. Ново-баста аз ин сурати болғаи судиро дар сомонаҳои Суди конституционӣ, Суди Олий ва ғ. дидан мумкин аст.

Истифодаи болға аз ҷониби суд аз назари равонӣ судяро аз ба эҳсосот дода шудан ҳангоми ба ҳомӯши даъват намудани иштирокчиён боз медорад. Тартиби истифодаи болға ҳангоми маҷлиси судӣ ба қобилияти қасбии судя вобаста аст. Болға рамзи таърихии баамалбарории адолати судӣ буда, дар замони мусир таҷассумгари рамзи қурдати ҳокимијати судӣ баромад менамояд.

ЭМОМАЛӢ НАСРИДДИНЗОДА: МАҚСАДИ МО БАЛАНД БАРДОШТАНИ

Мардуми шарифи Тоҷикистон, махсусан сокинони ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе, як маъракаи муҳимми сиёсиро сарбаландона паси сар намуданд, ки он интихоботи миёндэврии вакилон ба Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ мебошад. Сокинони ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе санаи 10-уми априли соли ҷорӣ вакили Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ-ро дар интихоботи миёндэврӣ интихоб карданд. Собиқ декани факултет, доктори илмҳои ҳуқуқ, профессор, устод Насриддинзода Эмомалӣ Сайфиддин аксари овозҳои интихобкунандагонро ба даст овард. Дар ин росто сӯҳбате дорем бо устод.

- Нахуст Шуморо барои ба даст овардани аксариати роъӣ ва боварии мардум табрик мегӯем. Сонинян, меҳостем, назари Шуморо доир ба нақши Маҷлиси Оли ҳамчун мақоми олии намояндагӣ ва қонунгузори кишвар дар рушди ҷомеаи Тоҷикистон фаҳмида бошем?

- Пеш аз ҳама, меҳостам миннатдории самимии худро ба раиси ҲХДТ, Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти ҶТ, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон барои боварӣ ва пешниҳоди номзадии бандада ба ин мақоми баланд иброз намоям.

Ҳамзамон, аз сокинони ноҳия, интихобкунандагони иззатманд, роҳбарияти мақомоти иҷроияи маҷаллии ҳоқимиюти давлатӣ дар шаҳри Душанбе ва ноҳияҳои Фирдавсю Сино, шаҳсони дигари масъул сипосгузорам.

Маҷлиси Олии ҶТ ҳамчун мақоми олии намояндагӣ ва қонунгузор дастоварди муҳимми даврони истиқлолият мебошад. Яке аз палатаҳои он – Маҷлиси намояндагон палатаи касбӣ ва доимоамалкунанда буда, дар пешбурди кори парлумон ва қабули қонунҳо нақши муассир дорад. Аз замони ба даст овардани истиқлолият то имрӯз ин мақом тавонист ба кулӣ низоми қонунгузории кишварро дар партави арзишҳои муҳимми демократия ва манфиатҳои

миллӣ азnavsозӣ намояд. Ба туфайли фаъолияти муташаккилони Маҷлиси Оли тамоми дигаргуниҳо, ки дар соҳаҳои муҳталифи ҳаёти ҷамъияти ба миён омаданд, танзими даҳлори ҳуқуқии худро дарёфтанд. Дар ин муддат тавассути тақмili қонунгузории соҳаҳои конституционӣ, гражданиӣ, ҷиноятӣ, оиласӣ, меҳнатӣ, соҳибкорӣ, экологӣ ва ғ. ҳолигиҳои зиёди ҳуқуқӣ бартараф карда шуданд. Аз ин хотир, фаъолияти кунунии босубот ва густардai вакiloni мардумiro дар ҳайати парлумон ҷиҳати рушд ва ривоҷи минбаъдаи низоми ҳуқуқӣ ва қонунгузории кишвар нек арзёбӣ намудан мумкин аст.

Нақши вакiloni парлумон дар қабули қонунҳои касбӣ намоён аст. Онҳо фаъолияти парлумонро тибқи моддаи 58 Конституцияи ҶТ бо ташабbusi қонунгузорӣ ва пешниҳоди лоиҳаи қонунҳо муташakkil намудаанд. Ин хеле хуб аст.

Ин маънои оро дорад, ки вакil на танҳо дар қабули қонун, балки дар пешниҳоди лоиҳаи қонун низ фаъолона ширкат меварزاد. Аз ин рӯ, бар дӯши вакil масъулияти бузург гузошта шудааст, ки аз он бисёр ҷабҳаҳои ҳаёти ҷомеа вобаста аст. Баҳогузории низоми ҳуқуқии ҳар як давлат, пеш аз ҳама, аз рӯйи сифати қонунҳои қабулшуда ва сатҳи касбияti парлумон сурат мегирад.

Мо тамоми бахшҳои зиндагии мардумро ба эътибор гирифтем. Аз ҷумла:

- ҳимоя ва арҷ гузоштан ба манфиатҳои арзишҳои миллӣ, таҳқими суботи сиёсӣ, устувории истиқлoliyati давлатии кишварi ази-

- Устоди муҳтарам! Тавре ки маълум аст, омили асосии музafferiat dar ҳама гуна навъи интихobot taҳxияi muvaaffaqonai barnomai peshazintihobotii nomzad ba ҳisob meravad. Meҳostem, doir ba nuktaҳoi aсосии barnomai peshazintihobotiatiон каме маъlumot bidiҳed?

- Barnomai peshazinti-

замон, сиёсати sulxchӯёna va созандai Aсосгузорi sulxu vaҳdati millӣ – Peshvoi millat, Presidenti ҶT, muҳtaram Emomalӣ Raҳmon;

- siёsati давлатии иҷtimoy;

- siёsati давлатии ҳуқуқӣ ва takmili қонунгузорӣ bo дарназардошti loiҳaи taғyiru ilovaҳo ба Konstitutusiya ҶT va Konsepsiya peshgӯriи инkišofi қонунгузории

meъerxoro istisno namoyad va зимни in uslubi расмии забони адабӣ va istiloҳoti ҳуқуқӣ riоя гардад. Ammo in talabot na dar ҳamai қонунгузорi kishvar riоя shudaast. Az in rӯ, lозim ast, ki mazmun va muҳtavoi bâzze ifoda va istiloҳot ba tavri расmӣ dar satҳi қонунгузорӣ va ё sanadҳoi digari meъerii ҳуқуқӣ sharҳ doda shuda, faҳmishi jaҳ-

хобotii banda bo dar nazardosh ti Barnomai ҲҲДТ va dasturu ҳidoyatҳoi Aсосгузорi sulxu vaҳdati millӣ – Peshvoi millat, muҳtaram Emomalӣ Raҳmon omada гардида буд.

Дар ин маърака mo du Barnoma – muкамmal va muhtasappo taҳxia namudem. Mazmun va muҳtavoi Barnoma mazkur yak будa, tanҳo dar Barnomai muкамmal samtҳoi aсосӣ va ҳadafҳoi mo ҷiҳati takmili қонунгузории ҶT ba tavri vaseъ tavezҳ doda shudaast.

Mo tamomi bakhshoi zindagии marдумro ба eътиbor giriiftem. Az ҷumla:

- ҳimoya va arҷ guzoшtan ба manfiatҳoi arziшҳoi millӣ, taҳқimi sубoti siёsӣ, ustuvoriy iстиқloliyati давlatii kishvari azi-

ҷT;

- siёsati давлатӣ dar soҳaҳoi ilm, maorif va farxang;

- ҳallli masъalaҳoi xifzi muҳtad zist;

- siёsati давлатии ҷavonon va ғ.

laи onҳo taymin karda shavad. Az ҷumla, ifodaҳo ба misli shahs, farad, shahsияt, kac, oila, nikoҳ, farxangi ҳуқуқӣ, psixologiya ҳуқуқӣ, tarbiya ҳуқуқӣ, ozodiy va monandii inҳo.

- Dar parlumoni kishvar shumoraи korshinoson, az ҷumla nomzad va doktoroni ilm, ziёdand. In hub ast, vale, ba andeshai Shumo, baroи pайвастани nazariy bo amaliy choy boyad karд?

Tayinoti aсосии maқomi қonunbaror dar taҳxia va қabuли қonunҳoe ifoda meёbad, kи barobari taymini munazzamii ҷomea mushkiloti marдумro ifoda karda, baxri beҳbudi baxshidan ba sharoiti iҷtimoiy, iқtisodiy, siёsӣ va farxangii onҳo

ФАРҲАНГИ ҲУҚУҚИИ МАРДУМ АСТ!

нигаронида шуда бошанд. Фаъолияти мақоми қонунборо он гоҳ мусбат баҳогузори мешавад, ки агар ин воқея-ятро сари вақт дарк намуда, очилан василаи (механизми) муносаби танзими ҳуқуқии зуҳуроти навро дарёфта, роҳҳои судманди ҳалли мушкилотро пешбинӣ карда, онро бо забони қонун ба расмият дарорад. Аз ин хислат бештар нафароне бархӯрдо-

садҳое, ки ин Консепсия пай-гирий менамояд, ба монанди ҳифзи ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд, истиқполияти давлат, манфиатҳои миллӣ ва амният, якпорчагии давлат, барқарорӣ ва таҳқимии сулҳу вахдат, муносабатҳои дӯстона ва некӣ бо ҳамаи давлатҳои чомеаи ҷаҳонӣ, таъмини волоияти қонун ва тартиботи ҳуқуқӣ ва файра дар мадди назари аввал ба эътибор гирифта ҳоҳанд шуд.

Яке аз принципҳои асосии ҳуқуқҷодкунӣ принсили илмият ҳисоб меёбад. Ҳамчун вакил барои пурра ва дар амал татбиқ шудани принсили мазкур қўшиш ҳоҳам кард. Зеро дар натиҷаи таҳқиқоти илмӣ ва пажӯҳишҳои олимон ҳулосаҳои асоснок пешкаш гардида, зарурати такмили қонунгузорӣ пеш меояд. Аз ин рӯ, яке аз самтҳои мухимми фаъолияти мо ба сифати вакил дар амал татбиқ намудани принсили илмият ба ҳисоб ҳоҳад рафт.

Бо дарназардошти ваки-

бо амалия ин иштироки оли-мон, аз ҷумла устодони факултети ҳуқуқшиносии ДМТ дар таҳия ва коркарди қонунҳо ба ҳисоб меравад. Дар парлумон таъсис додани пайдайи коршинос ба манфиати кор аст. Ҳуб мешуд, аз ҳисоби устодони факултети ҳуқуқшиносӣ, ки пайваста ба корҳои илмӣ-тадқиқоти машгуланд, коршиносон дар парлумони кишвар ташкил карда мешуд. Таъсис намудани чунин пайдайи назарияро ба амалияи ҳуқуқ пайваст намуда, принсили илмиятро низ дар ҳаёт татбиқ месозад. Ин икдом ба он мусоидат менамояд, ки ҳулоса ва пешниҳоди илмии олимон дар амал татбиқ шавад, ки ин як навъ ҳавасмандгардонии кормандони илм ба шумор меравад.

- Устод, ба андешаи Шумо, қонунгузории ҶТ дар қадом сamt бештар ба такмил ниёз дорад?

- Такмили қонунгузорӣ ва

зиёдро дар байнин меъёрҳои санадҳои меъерии ҳуқуқӣ ба миён овардан, ҳамзамон, ба талаботи Қонуни ҶТ «Дар бораи забони давлатӣ» ва Қонуни ҶТ «Дар бораи санадҳои меъерии ҳуқуқӣ» ҷавобгӯ набуда, техникаи қонунгузории он ва талаботи забони қонун ҷандон риоя нагардидааст.

Инчунин, қисми зиёди истилоҳоти дар қонун истифодашаванда аллакай кӯҳна шудааст ба мисли «мулкдор» ба ҷойи соҳибмулк, «гражданнинг юридикни ҳориҷӣ» ба ҷойи шахсони ҳуқуқии ҳориҷӣ, «орган» ба ҷойи мақомот, «амортизация» ба ҷойи фарсадашавӣ ё қуҳнашавӣ, «иҷоракор» ба ҷойи иҷорадеҳ, «ҳаками давлатӣ» ба ҷойи суди ҳаками, «заказҳои давлатӣ» ба ҷойи фармопишҳои давлатӣ, «стажи кор» ба ҷойи собиқи корӣ, «счет» ба ҷойи суратҳисоб, «структурӣ» ба ҷойи соҳторӣ ва ғ. Гузашта аз ин, дар матни ин қонун меъёрҳои вучӯд доранд, ки қисми якум ба қисми дуюми модда ҳеч алоқамандӣ надорад. Масалан, қисми 5-и моддаи 15-и Қонуни мазкур ба қисмҳои 1, 2, 3, 4 ва, умуман, ба моддаи мазкур алоқамандӣ надорад. Чунончи, дар моддаи 15-и қонун муҳофизати ҳуқуқи иҷорагир ба молу мулк мӯқаррар шудааст, аммо дар қисми 5 «иҷорай корхонаҳо» пешбинӣ шудааст, ки ба муҳофизати ҳуқуқи иҷорагир ҳеч рабте надорад. Илова бар ин, қисми мазкур нопурра буда, бояд аз моддаи зикршуда бардошта шавад.

Ба замми ин, дар қисми 2-и моддаи 4-и қонуни номбурда ба иҷора додани

қитъаи замин ва дигар захираҳои табии ҳамчун салоҳияти Мачлиси вакiloni ҳалқи даҳлдор муйян шудааст, ки ин ба Кодекси замини ҶТ ва дигар санадҳои меъерии ҳуқуқӣ мувофиқат намекунад. Зеро мувофиқи Кодекси замини ҶТ ба иҷора додани замин салоҳияти мақомоти иҷорияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, ширкатҳои лоиҳаҳои соҳтмонӣ ва шаҳрвандонро зарур аст, ки риояи қонун меъёрҳои шаҳрсозӣ ва соҳтмонӣ, истифодаи васеи суннату үнсурҳои меъмории миллӣ, инчунин, сифати мақомоти соҳтмонӣ ва иншооти соҳтшавандаро қатъиян таъмин намоянд. Барои боз ҳам тақвият додани фарҳанги меъмориву шаҳрсозӣ такмили қонунгузории соҳаро дар баҳшҳои зерин зарур мешуморем:

- вусъати корҳои соҳтмонӣ бо дарназардошти ба эътибор гирифтани фарҳанги миллӣ дар ҳамбастагӣ бо арзишҳои муосир;

- мақсадноку самаранок истифода бурдани қитъаҳои замин ҳангоми соҳтмонӣ биноҳои баландошёна, ҳамчунин, қитъаҳои замини назди онҳо;

- такмил додани қонунгузорӣ дар баҳши таҳияи лоиҳаҳои бинову иншоот, маҳсусан дар сатми омодасозии лоиҳаҳои алтернативӣ. Зеро дар баробари лоиҳаҳои асосӣ мавҷудияти лоиҳаҳои алтернативии соҳтмонӣ боиси сифатнок гардидани онҳо мегардад. Илова бар ин, мавҷудияти лоиҳаҳои алтернативӣ талаб менамояд, ки ҳангоми интиҳоби онҳо тендер (озмунҳои оммавӣ) гузаронида шавад. Мавҷудияти озмун ҳангоми интиҳоби лоиҳаҳои бинову иншооти меъморӣ талаботи байналмилалии шаҳрсозӣ мебошад;

(давомаш дар саҳ. 10)

ланни үнвондор дар парлумони кишвар таъсис додани мачаллаи илмӣ-оммавӣ бо номи «Парлумон» зарур мешуморем. Таъсиси мачаллаи мазкур барои боз ҳам дар амал татбиқ гардидани принсили илмият ҳангоми ҷараёни қонунҷодкунӣ мусоидат менамояд.

Ҳамзамон, барои пайвастани назария бо амалия ҳамкории мутақобилаи ин ду баҳшро зарур мешуморем. Ин ҳамкориро бо роҳҳои гуногун ташкил намудан мумкин аст, ба гунаи баргузории конференсияҳо ва ҳамоишҳои якҷояи илмӣ вобаста ба такмили қонунгузорӣ, ҷалби олимон ба сифати коршинос (ҳуқуқшинос, иқтисоддон, ҷомеашинос ва диг.) дар парлумон ва файра. Ба андешаи мо, яке аз омилҳои асосии пайвастани назария

қабули қонунҳои миллӣ ва қасбиро вазифаи асосии худ мөҳисобам. Имрӯз якчанд баҳши қонунгузорӣ тақмилро мекоҳад, ба монанди қонунгузории оила, манзил, иҷора, ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон, стандартонӣ, шаҳрсозӣ, экологӣ, тиббӣ ва ғ. Барои мисол:

1. Қонуни ҶТ «Дар бораи иҷора дар ҶТ» соли 1990 қабул шуд ва вобаста ба тағиyrёбии муносабатҳои ҷамъияти 3 маротиба – соли 1991, 1995 ва 2004 ба он тағиyrу иловаҳои ворид карда шудааст. Вале ин қонун то имрӯз ба талабот ҷавобгӯ нест, зеро муносабатҳои иҷоравӣ дар кишвар хеле рушд ёфтааст, аммо қонуни мазкур ин муносабатҳои ба таври пурра танзим намекунад. Ё, қонуни мазкур дар баробари муҳолифатҳои

иҳтилофҳо бо дигар санадҳои меъерии ҳуқуқӣ ҷой дорад, ҳарчанд, ки ба қонуни мазкур соли 2004 тағиyrу иловаҳои ворид карда шудааст.

Аз ин рӯ, зарурати қабули Қонуни нави ҶТ «Дар бораи иҷора» ба миён омадааст.

ЭМОМАЛӢ НАСРИДДИНЗОДА: МАҚСАДИ МО БАЛАНД БАРДОШТАНИ ФАРҲАНГИ ХУҚУҚИИ МАРДУМ АСТ!

- риояи ҳатмии қоидаҳои меъморӣ ва шаҳрсозӣ ҳангоми соҳтмони биноҳои баландшёна (соҳтани таваққуфоҳҳо, майдончаҳои варзиши, қубурҳои корезӣ ва файра).

3. Бахши дигари қонунгузорӣ, ки ба такмил ниёз дорад, қонунгузории реклама мебошад. Яке аз намудҳои реклама “рекламаи сиёсӣ” ҳисоб мешавад ки он асосан ҳангоми чорабинҳои сиёсӣ (интихобот, раъйпурсӣ ва файра) тарғиб мегардад. Вале дар Қонуни ҶТ «Дар бораи реклама» аз 1 августи соли 2003 оид ба рекламаи сиёсӣ меъёри мушаххас вуҷуд надорад. Аз ин рӯ, ин навъи реклама низ бояд дар қонун таҳзими худро ёбад.

Ҳамзамон, ҳангоми реклама бояд на танҳо манфиати молистехсолкунанда, балки ҳуқӯқ ва манфиатҳои истеъмолкунанда низ ба назар гирифта шавад.

- Дар Барномаи пешазинтиҳоботии Шумо масъалаҳои ҳифзи муҳити зист, яъне экология, маҳсус таъкид мегардад. Дар ин бахши қонунгузорӣ чӣ пешниҳод менамоед?

- Масъалаи ҳифзи муҳити зист дар замони мусир на танҳо дар ҶТ, балки дар сатҳи байналмилалӣ ба яке аз мушкилиҳои асосӣ табдил ёфтааст.

Иқлими замин борҳо тағири ёфтааст, вале тағириёбии кунунӣ бо ҷурми инсонҳо ба миён омадааст, оқибатҳои ҷиддӣ ба бор дорад ва ба ҳуқӯқу манфиатҳои ҳар як сокини сайёраи мосъадид.

Ҳукумати ҶТ бо мақсади солим нигоҳ доштани муҳити зист ба ба хотири кам карданни амалҳои номатлуби инсону ҷомеа ба муҳити зист тадбирҳои муассису гуногун меандешад. Дар робита бо ин ва бо мақсади иҷрои уҳддориҳо оид ба татбиқи санадҳои байналмилалӣ: Конвенсияи СММ оид ба тағириёбии иқлими, ҶТ дар сатҳи ниҳодӣ (институтионали) ва қонунгузорӣ корҳои зиёдеро анҷом додааст. ҶТ ҳамчун узви комилҳуқуқи ҷомеаи ҷаҳонӣ аз рӯзҳои нахустини соҳибистиклопии худ ба раванди ҳаллу фасли проблемаҳои глобалии экологӣ ҳамроҳ шуд.

Президенти ҶТ, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бо дарки масъулияти бузург дар назди наслҳои оянда аз бону-фузтарин минбарҳои байналмилалӣ проблемаҳои диги сайёра - пешниҳии ҳатарҳои экологиро ба миён гузашта, барои ҳалли онҳо пешниҳодҳои муҳим кардааст. Маҳз охирин суханронии

Президенти ҶТ, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Фаронса, дар Конференси 21-уми тарафҳои Конвенсияи қолабии Созмони Милали Муттҳид дар бораи тағири иқлими ифодай гуфтаҳои болост. Сарвари давлат ба он ишора намуд, ки «Чунин ҳамоишҳо идомаи талошҳои пайгиранаи қишинварҳои мавҷудаи ҳамоишҳои сиёсӣ (интихобот, раъйпурсӣ ва файра) тарғиб мегардад. Вале дар Қонуни ҶТ «Дар бораи реклама» аз 1 августи соли 2003 оид ба рекламаи сиёсӣ меъёри мушаххас вуҷуд надорад. Аз ин рӯ, ин навъи реклама низ бояд дар қонун таҳзими худро ёбад».

Дар робита бо такмил додани қонунгузорӣ ва баланд бардоштани маърифати экологӣ ҷаҳонӣ аз ҷонибҳои ҳамоишҳои сиёсӣ (интихобот, раъйпурсӣ ва файра) тарғиб мегардад.

Ҳифзи муҳити зист дар бисёр мавриди аз ҷонибҳои соҳибкорон ҳарочоти иловагӣ дониста мешавад. Вале бо болоравии иқтисодӣёт ва сатҳи даромаднӣ талабот нисбат ба молу ҳизматрасонии сарфакорона ва аз ҷиҳати экологӣ бехатар меваҷояд.

Дар ҳақиқат, ҷаҳонӣ ва омилҳои танзимкунандаи экологӣ метавонанд соҳибкоронро ҷиҳати нав карданни технология, бардоштани сифати маҳсулот ва ҷорӣ намудани навовариҳо дар соҳаҳое, ки аҳамияти истеъмоливу иҷтимоӣ доранд, мачбур созанд.

Дониш оид ба ҳифзи муҳити зист имкониятҳоро барои тиҷорат афзуда, сармоязуро дар ин самт зиёд намуда, омилҳоро барои муносабати мутақобила миён муҳити зист ва иқтисодӣёт фароҳам меорад.

Роҳҳои асосии расидан ба ин ҳадафҳо: мутобиқгардонии қонунгузории ҷорӣ ҳифзи муҳити зист ба талаботи рушди бахши ҳуқӯқӣ; истифодай воситаҳои нави иқтисодӣ ва иттилоотӣ барои ҷалби технологияҳои аз ҷиҳати экологӣ асосонӣ; иштироқи асосотсиатсияҳо ва иттифоқҳои соҳибкорон, сармоязурон, истеъсолкунадагон ва истеъмолгарон дар таҳия ва татбиқи санадҳои меъёри ҳуқӯқӣ вобаста ба беҳтар намудани муҳити сармоязурӣ ва соҳибкорӣ, аз ҷумла, ҷиҳати ба устувории экологӣ расидан.

Дар самти ҳифзи муҳити зист оид ба партовҳо низ баъзе мушкилот ҷой дорад, аз ҷумла, дар Қонуни ҶТ «Дар бораи партовҳои истеъсолӣ ва истеъмолӣ» аз 10 майи соли 2002 маълумоти дақиқ дар бораи ҳаҷму намудҳои партовҳо, тасниф ва феҳристи намудҳои партовҳо, шакли ҳисоботдиҳии

оморӣ ва тартиби пешниҳоди он, механизми чудо кардан, ҷамъ ва истифодай партовҳо; механизми нигоҳдорӣ, истифода, гӯрӯдан ва коркарди партовҳо мое; механизми коркарди дубораи партовҳо; қоидаҳои соҳтмон ва истифодабарии майдонҳои махсус (полигонҳо) барои нигоҳдории партовҳо болост. Сарвари давлат ба он ишора намуд, ки «Чунин ҳамоишҳо идомаи талошҳои пайгиранаи қишинварҳои мавҷудаи ҳамоишҳои сиёсӣ (интихобот, раъйпурсӣ ва файра) тарғиб мегардад. Вале дар Қонуни ҶТ «Дар бораи реклама» аз 1 августи соли 2003 оид ба рекламаи сиёсӣ меъёри мушаххас вуҷуд надорад. Аз ин рӯ, ин масъалаи Президенти ҶТ зимины ироаи Паёмашон ба Маҷлиси Олии санаи 23-юми январи соли 2015 бо нигаронӣ таъқид намуданд.

Аз ин рӯ, такмил додани қонунгузорӣ дар бахши партовҳо истеъмолӣ ва истеҳсолӣ, аз ҷумла, механизми ҳуқӯқии коркарди дубораи онҳо ва дастгирии субъектҳои ба ҷунин фаъолият машғулбуда тақозои замон аст. Маҳсусан, дастгирии соҳибкороне, ки ба ворид кардани технологияи истеҳсолӣ оид ба коркарди партовҳо машғуланд ва озод кардани онҳо аз бочи гумруқӣ, аз баъзе намудҳои андоз ба муҳлати муайян ва файра боиси пешрафти соҳа мегардад.

- Тоҷикистонро қишинвари сайёҳӣ мегӯянд. Самтҳои асосии рушди ин соҳа аз назари Шумо?

- Ватани азизи мо минтаҳои табиии сайёҳӣ хеле зиёд дорад. Такмил додани қонунгузорӣ дар бахши иқтисодӣ, аз ҷумла, ворид кардани тағириу иловагӣ ба қонунгузории амалкунанда ва қабул кардани қонунҳои нав, ба монанди Қонуни ҶТ «Дар бораи сайёҳии экологӣ» ва файра талаботи замон аст.

Сайёҳии экологӣ яке аз соҳаҳои сердаромади қишинварҳо дунё ба шумор мераад. Бештари сайёҳони ҳориҷӣ майл ба минтаҳои табиии ва аз ҷиҳати экологӣ тоза доранд. Дар Қонуни ҶТ «Дар бораи туризм» аз 3-юми сентябри соли 1999 низ масъалаи мазкур пурра танзими худро наёфтааст. Дар моддаи 2 ва 6-қонуни мазкур ба ин навъи фаъолият ишора рафта, он ҳамчун яке аз намудҳои асосии фаъолият дар соҳаи сайёҳӣ муқаррар шудааст. Аз ин рӯ, қабули қонуни маҳсус дар ин самт метавонад, ки боиси пешрафти ин соҳаи сердормад дар иқтисод гардад ва қишинвари моро ба як давлати пешрафти сайёҳӣ табдил дидад.

- Шумо, ки солҳои дароз ба таълим ва тарбияи насли наврас ва ҷавонон машғулед, барои тарбияи ҷавонон дар рӯҳияи ҳудшиносӣ ва меҳанпарастӣ чӣ бояд кард?

- Падидаҳои манғии замони мусир, аз қабили тероризм, ифротгарӣ, ҳизбу ҳаракат ва равияҳои тундррав моро водор месозад, ки ба ин самт бештар дикқат дихем.

Давлат ва Ҳукумати ҶТ масъалаи таҳқими робита миёни ҷомеа, муассисаи таълимӣ ва падару мадаронро тавассути қабули як қатор қонунҳо ба таҳзим даровард.

Аммо механизми татбиқи он такмил меҳоҳад. Оид ба ин масъалаи Президенти ҶТ зимины ироаи Паёмашон ба Маҷлиси Олии санаи 23-юми январи соли 2015 бо нигаронӣ таъқид намуданд.

Бо қарори Ҳукумати ҶТ аз 1 августи соли 2008, таҳти №377, Комиссияи назди Ҳукумати ҶТ оид ба ҳуқӯқи кӯдак таъсис ёфт ва комиссияҳои кор бо ноболигон барҳам дода шуд. Мутобиқи қарори мазкур бояд дар назди мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракуни шаҳрак ва дехот ва лимити шумори ниҳои ҳизматчиёни давлатии мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракуни шаҳрак ва дехот ва лимити шумори ниҳои ҳизматчиёни давлатии мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ» берун мондааст. Дар айни замон, дар маҳалҳо вазифаи шӯббаро танҳо як нафар сармухассис – котиби комиссияи маҳаллии ноҳиявӣ (шаҳрӣ) оид ба ҳуқӯқи кӯдак иҷро мемоняд, ки дар алоҳидагӣ ҳамаи масъалаҳои марбут ба салоҳиятшоро бо сифати даҳлор иҷро карда на метавонад. Бинобар ин, лозим аст, ки талаботи қарори Ҳукумати ҶТ аз 1 августи соли 2008, №377 дар самти таъсиси шӯббаҳои маҳаллии ҳифзи ҳуқӯқи кӯдак ба таври очил иҷро гардида, онҳо бо воҳидҳои зарурии корӣ таъмин карда шаванд. Таъсиси ин шӯббаҳо ва ҷоннок намудани кори онҳо василаи асосии таъмини қонунҳои ҶТ «Дар бораи масъулияти падару мадар дар таъlimу тарбияи фарзанд», «Дар бораи ҳифзи ҳуқӯқи кӯдак» ва асноди дигари меъёри ҳуқӯқии соҳаи ҳуқӯқи кӯдакон ба шумор меравад.

- Яке аз ҳадафҳои стратегии асосии ҶТ таъмини истиқолияти энергетики мебошад. Барои расидан ба ин ҳадаф ҷӣ пешниҳод дарорд?

- Дар қишинвари миёни ҷомеа, муассисаи таълимӣ ва ҷавонон дар оғози ҳуқӯқи кӯдакон ба ҳадафҳои стратегии асосии сиёсати дохилий ва хориҷии ҷумҳурӣ пайваста таъқид мегарданд, аз ҷумлаи шиор ва роҳнамои асосии фаъолияти мо ба шумор ҳоҳандаро.

Кишинвари миёни ҷомеа, муассисаи таълимӣ ва ҷавонон дар оғози ҳуқӯқи кӯдакон ба ҳадафҳои стратегии асосии сиёсати дохилий ва хориҷии ҷумҳурӣ пайваста таъқид мегарданд, аз ҷумлаи шиор ва роҳнамои асосии фаъолияти мо ба шумор ҳоҳандаро.

Ҳамзамон, истифода на-мудан из манбаҳои алтернативии энергия ба манфиати кор аст. Аз ин рӯ, қонунгузории ҶТ дар ин самт низ ба такмил ниёз дорад. Дар қонунгузорӣ дар қонунгузорӣ бояд дарёфти манбаҳои алтернативии неруи барқ (офтобӣ, боди ва файра) мустаҳкам карда шавад. Маҳсусан, тавлиди неруи барқ бо истифода аз бод (шамол, вазиши ҳаво) ва нурҳои офтобӣ. ҶТ қишинвари офтобрӯя буда, дар баъзе минтаҳои он пайваста бод мевазад. Бинобар ҳамин, моро зарур аст, ки аз ин қувваҳои табиии маҳаллии ҳокимияти давлатӣ шӯббаҳои маҳаллии ҳифзи ҳуқӯқи кӯдак таъсиси шӯббаҳои маҳаллии ҳифзи ҳуқӯқи кӯдак ба таври очил иҷро гардида, онҳо бо воҳидҳои зарурии корӣ таъмин карда шаванд. Таъсиси ин шӯббаҳо ва ҷоннок намудани кори онҳо василаи асосии таъмини қонунҳои ҶТ «Дар бораи масъулияти падару мадар дар таъlimu тарbияи farzand», «Дар бораи ҳифзи ҳуқӯқи кӯdak» ва асноди дигари меъёри ҳуқӯқии соҳаи ҳуқӯқи кӯdakon ба шумор ҳоҳандаро.

- Дар оҳир чӣ гуфтание дарорд?

- Банда, ки ба ҳайси вакили Маҷлиси намояндағони Маҷлиси Олии ҶТ аз Ҳизби Ҳалқии Демократии Тоҷикистон интихоб шудаам, сиёсати бобарор ва хирадмандони Асосгузори сулҳу вахдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти ҶТ, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмонро бо масъулияти баланд дарк ва эҳсос намуда, садоқати худро ба арзишҳои миллӣ, соҳибии таъсиси шӯббаҳои маҳаллии ҳифзи ҳуқӯқи кӯdak ба таври очил иҷро гардида, онҳо бо воҳидҳои зарурии корӣ таъмин карда шаванд. Таъсиси ин шӯббаҳо ва ҷоннок намудани кори онҳо василаи асосии таъмини қонунҳои ҶТ «Дар бораи масъулияти падару мадар дар таъlimu тарbияи farzand», «Дар бораи ҳифзи ҳуқӯқи кӯdak» ва асноди дигари меъёри ҳуқӯқии соҳаи ҳуқӯқи кӯdakon ба шумор ҳоҳандаро.

- Ташакур барои як сӯхбати самимӣ. Ба Шумо дар оянда мубаффақият ва комёбиҳои беназирро ҳоҳонем.

Мусоҳибон:
Ҷаҳонғир САҶДИЗОДА
Муҳаммадҷон СОҲИБОВ

ОИД БА МАФҲУМ ВА НАМУДҲОИ ИҶОЗАТНОМА

Бо мақсади таъмини ҳимояи манфиату амнияти шахс, чомеава давлат, қонунгузорӣ барои машғул шудан ба намуди муайяни фаъолияти гирифтани иҷозатнома (литсензия)-ро талаб менамояд. Иҷозатномадиҳӣ яке аз самтҳои афзалиятноки фаъолияти давлатӣ буда, барои таъмини ҳимояи манфиату амнияти шахс, ҷамъият ва давлат нигаронда шудааст. Тибқи қонунгузории ҶТ намудҳои алоҳидай фаъолияти корхонаҳо, ташкилотҳо ва муассисаҳо новобаста аз шакли ташкилию ҳуқуқӣ ва моликияташон, инчунин шахсони воқеи, ки ба фаъолияти соҳибкорӣ бе таъсис додани шахси ҳуқуқӣ шугл варзишианд, дар асоси литсензия-иҷозати маҳсуси мақомоти иҷроияи ҳокимиya давлатии салоҳиятдор ба роҳ монда мешавад. Мувофиқи моддаи 1 Қонуни ҟТ «Дар бораи иҷозатномадиҳӣ ба бâъзе намудҳои фаъолият» иҷозатнома (литсензия)-иҷозати маҳсусе, ки барои амалӣ намудани фаъолияти мушахҳас бо риояи ҳатмии шарти талаботи иҷозатномадиҳӣ онро мақомоти иҷозатномадиҳандана ба шахси ҳуқуқӣ ё соҳибкори инфирорӣ додааст. Аз мағфиҳи додашуда бармеояд, ки иҷозатнома ин санади маъмурӣ – иҷозати маҳсусе, ки барои амалӣ намудани фаъолияти мушахҳас ба муҳлати муайян бо риояи ҳатмии шарти талаботи иҷозатномадиҳӣ онро мақомоти иҷозатномадиҳандана ба шахси ҳуқуқӣ ё соҳибкори инфирорӣ додааст.

Иҷозатнома вобаста ба асосҳои гуногун ба намудҳои алоҳидай таснифандӣ карда мешавад, ки мо бо дар назар доши қонунгузории ҟТ онро таҳлил менамоем.

1. Вобаста ба ҳудуди амал иҷозатнома ба намудҳои зерин тақсим мешавад:

а) байналмилалӣ – иҷозатномаҳои дар дигар давлатҳо гирифтashуда дар ҳудуди ҟТ бо шарти мавҷуд будани санадҳои ҳуқуқии байналмилалии эътироғнамудаи ҟТ, ки дар онҳо инҳолат қайд гардидаast, эъти-

роф карда мешаванд, агар дар санадҳои ҳуқуқии байналмилалии эътироғнамудаи ҟТ тартиби дигари иҷозатномадиҳӣ ё намудҳои дигари фаъолияти иҷозатномадашаванда мӯқаррар гардида бошанд, ин санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ мавриди амал қарор дода мешаванд.

б) ҷумҳурийӣ – амали иҷозатнома дар тамоми қаламрави ҟТ пахн мегардад. Дар ҳолатҳое, ки бевосита қонунгузории ҟТ пешбинӣ менамояд, амали иҷозатнома метавонад танҳо дар ҳудуди муайян ҟТ пахн гардад. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқии ҳориҷӣ метавонанд бо шарт ва тартиби барои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқии ҟТ мӯқарраргардида иҷозатнома гиранд, агар қонунгузории ҟТ ҳолати дигареро пешбинӣ накарда бошад.

в) маҳаллиӣ – дар ҳолатҳое, ки бе восита қонунгузории ҟТ пешбинӣ менамояд, амали иҷозатнома метавonad танҳо дар ҳудуди муайян ҟТ пахн гардад.

2. Вобаста ба муҳлати амал иҷозатнома мешавад:

а) бемуҳлат, ки ба он доҳил мешавад иҷозатнома барои амалисозии фаъолияти бонкӣ ва суғуртавӣ.

б) ба муҳлати муайяна-мудаи қонун – муҳлати амали иҷозатномаҳо барои намудҳои фаъолияти иҷозатномадашаванда дар моддаи 17 қонуни иҷозатномадиҳӣ пешbinigardida на камтар аз 5 сол, барои намудҳои фаъолияти иҷозатномадашаванда бо моддаи 18 қонуни иҷозатномадиҳӣ пешbinigardida на камтар аз 3 сол мебошад. Муҳлати амали иҷозатнома барои намуди алоҳидай фаъолият, ки дар моддаи 17 қонуни иҷозатномадиҳӣ нишон дода шудааст, барои соҳибкорони инфирорӣ, ки фаъолияти онҳо бе истифодай мекнани кироя анҷом дода мешавад, бо дарҳости ҳаттии худи довталабон метавонад аз 1 то 5 сол мӯқаррар карда шавад.

3. Вобаста ба ҷувваи ҳуқуқӣ иҷозатнома мешавад:

а) додашуда, яъне дорои

кувваи ҳуқуқӣ – додани иҷозат барои амалисозии намуди фаъолияти иҷозатномадиҳӣ. Қарор дар бораи додани иҷозатнома барои фаъолияте, ки аз тарафи Ҳукумати ҟТ ҳамчун мақоми иҷозатномадиҳандана тибқи мӯқаррароти Қонуни ҟТ «Дар бораи иҷозатномадиҳӣ ба бâъзе намудҳои фаъолият» ва Низомнома дар бораи хусусиятиҳои иҷозатномадиҳӣ ба бâъзе намудҳои фаъолият дода мешавад, бо фармоши Ҳукумати ҟТ ба расмият дароварда мешавад.

б) боздошташуда – мақоми иҷозатномадиҳандана ҳуқуқ дороанд ҳангоми тақроран ошкор кардан камбуҷҳо ё шарти талаботи иҷозатномадиҳиро дағалона вайрон намудани иҷозатномадор амали иҷозатномаро боздоранд.

в) бекоркардашуда – амали иҷозатнома дар ҳолатҳои барҳамдиҳии шахси ҳуқуқӣ ва қатъ гаштани амали шаҳодатнома дар бораи бақайдигери давлатии шахси воқеӣ ба сифати соҳибкори инфирорӣ, ба ҷувваи қонуни даромадани ҳалномаи суд дар бораи бекор кардан амали иҷозатнома, ба охир расидани муҳлати амали иҷозатнома, қабули қарори Ҳукумати ҟТ дар бораи бекор кардан иҷозатнома барои фаъолият оид ба истифодабарии сарватҳои зеризамиинӣ инчунин дар асоси ҳаттии иҷозатномадор қатъ карда мешавад.

г) барқароркардашуда – дар ҳолати дигар шудани шахси ҳуқуқӣ, тағиیر ёфтани ном ё маҳалли ҷойигршивӣ ва ё тағиир ёфтани ном ё ҷои истиқомати соҳибкори инфирорӣ, иҷозатномадор – шахси ҳуқуқӣ (вориси ҳуқуқии ў) ё соҳибкори инфирорӣ уҳదадор аст дар давоми на дертар аз понздаҳ рӯз барои аз нав ба расмият даровардани ҳуҷҷате, ки иҷозатнома доштанишро тасдиқ менамояд, ариза диҳад ва ба он ҳуҷҷатҳоеро замима кунанд, ки тағиироти нишондодашударо тасдиқ менамоянд.

4. Вобаста ба субъектони

иҷозатномадиҳандана иҷозатнома мешавад:

а) иҷозатномае, ки аз ҷониби мақомоти марказии ҳокимиya иҷроия дода мешавад;

б) иҷозатномае, ки аз ҷониби мақомоти маҳаллии ҳокимиya иҷроия ва мақомоти худидораи маҳаллиӣ дода мешавад.

5. Вобаста ба характеристики нишон додани дошини довтала-бе, ки иҷозатнома мегирад:

а) иҷозатномае, ки барои гирифтани он тибқи шарту талаботи иҷозатномадиҳӣ дошини маҳсус талаб карда мешавад;

б) иҷозатномае, ки барои гирифтани он доштани дошини маҳсус ҳатмӣ намебошад.

6. Вобаста ба объекти ҳуқуқие, ки дар иҷозатнома қайд карда мешавад, чунин тасниф шуданаш мумкин:

а) ваколатдоркунанда, яъне ҳуқуқи мешғул шудан ба фаъолияти иҷозатdodaшудa;

б) уҳдадоркунанда, яъне вазифадор аст ба фаъолияти иҷозатdodaшудa машғул шавад.

7. Вобаста ба субъектони иҷозатномагиранда, ба намудҳои зерин метавон иҷозатномаро ҷудо намуд:

а) шахсони ҳуқуқӣ

б) соҳибкорони инфирорӣ

8. Вобаста ба характеристики маълумоте, ки мазмуни иҷозатномаро ташкил медиҳад, иҷозатнома мешавад:

а) бори аввал гириftashuda

б) аз нав барасмият дароварdasha

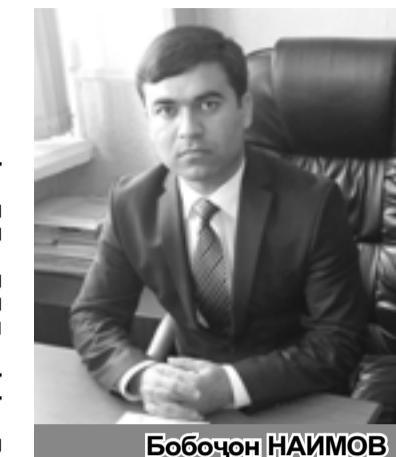
9. Вобаста ба танзими ҳуқуқиашон иҷозатномаҳои мешаванд:

а) иҷозатномае, ки дар санади ҳуқуқии байналмилалии эътироғнамудаи ҟТ танзим шудааст;

б) иҷозатномае, ки дар қонуни иҷозатномадиҳӣ зикр шудааст;

в) иҷозатномае, ки аз ҷониби санадҳои меъёрии ҳуқуқии дигар танзим шудааст

10. Вобаста ба номгуи намудҳои фаъолияти, ки барои амали намудани онҳо иҷозатнома зарур аст мешаванд:

Бобоҷон НАЙМОВ
ассистенти кафедраи ҳуқуқи конституцисионӣ

а) номгуи умумии намудҳои фаъолияти, ки барои амали намудани онҳо гирифтани иҷозатнома бо тартибу асосҳои умумӣ талаб карда мешавад; (моддаи 17 Қонуни Ҙумҳури Тоҷикистон «Дар бораи иҷозатномадиҳӣ ба бâъзе намудҳои фаъолият»)

б) номгуи маҳсуси намудҳои фаъолияти, ки барои амали намудани онҳо гирифтани иҷозатнома бо тартибу асосҳои умумӣ талаб карда мешавад; (моддаи 18 Қонуни Ҙумҳури Тоҷикистон «Дар бораи иҷозатномадиҳӣ ба бâъзе намудҳои фаъолият»)

11. Вобаста ба тартиби додани иҷозатнома ба намудҳои зерин гуруҳбандӣ карда мешавад:

а) додани иҷозатнома дар асоси озмун – иҷозатномаҳо барои фаъолият дар соҳаи алокази барқӣ ва фаъолияти истифодай сарватҳои зеризамиинӣ метавонанд дар асоси озмун дода шаванд. Тартиби гузаронидани озмуни Ҳукумати ҟТ мӯқаррар менамояд.

б) додани иҷозатнома дар асоси созишнома оид ба тақсими маҳсулот – иҷозатнома барои фаъолияти, ки аз созишнома оид ба тақсими маҳсулот байни давлат ва сармоягузор бармеояд, пас аз 30 рӯзи ба имзо расонидани созишномаи мазкур бе талаб кардан ҳуҷҷату маводи иловагӣ ва бе мувофиқасозии иловагӣ дода мешавад.

МАҲИДЗОДА Ш.Х.
ёрдамчии қалони
прокурори ноҳияи Айнӣ,
ҳуқуқшиноси дараҷаи 3

Дар шароити имрӯза, зуҳуротҳои гуногуни зиддиҳуқуқӣ, аз ҷумла, терроризм ва ифроғарӣ шиддат гирифта, амнияти ҷомеа-ро зери ҳатар гузашта, таҳдидҳои ҷиддиро ба миён овардаанд. Мутаассифона аз ин амалҳои но-матлуб Тоҷикистони соҳибистикӣ лоп низ орӣ нест. Ҳодисаҳо, ки вақтҳои охир дар Ҙумҳурии Тоҷикистон ба вуқӯй пайваста истоданд, на танҳо Кумитай давлатии амнияти миллӣ, балки дигар соҳторҳои ҳифзи ҳуқуқро низ водор месозад, ки дар ин саамт боз ҳам бештар ҷараандешӣ намоянд.

Чи тавре ки Президенти ки-шварамон мұхтарам Эмомали Раҳмон зимни сұханронӣ қайд намуда буданд, таҳлилу омӯзиши таҷриба кишиварҳои ҷаҳон

ТЕРРОРИЗМ – ТАҲДИД ВА ҲАТАРИ ОН БА ҔОМЕАИ ИМРӮЗА

дар ҷондид соли охир нишон ме-диҳанд, ки маҳз ноғоҳӣ ва сатҳи пасти маърифати ҳуқуқӣ ҷувви-ти миллии ҷаҳонро коста намуда, ҷалби онҳоро ба ғурӯҳҳо иртиҷоӣ осон мегардонад.

Маҳз бо ҳамин сабаб ҳоҳи-ши бâъзе наврасону ҷаҳонро аз арзишҳои бегона ағзуза, қисми онҳо аз сабаби паст будани сатҳи шуурнокӣ ба тартиби ғояҳои гайр дода шуда, ба ҳар гуна ҳизбу ғурӯҳҳо ифротӣ шомил гардидаast.

Вобаста ба масъалани мазкур, Президенти мамлакат Эмомали Раҳмон дар сұханронии ҳуд дар ҷаласаси Шӯрои амнияти Ҙумҳурии Тоҷикистон дар санаи 17.02.2015 қайд намуданд, ки «терроризм ва экстремизми динҳои мазҳабӣ имрӯз ба ҷаҳати бузурги ҷаҳонӣ табдил ёфта, боиси ҳаробиву қуштор ва фирорӣ гардидани одамон шудааст. Ваҳшату даҳшат ва оқибатҳои ҳун-бори онро ҳаррӯз мө тавассути телевизион ва дигар воситаҳои аҳбори омма мебинем ва мешӯнавем. Бинонбар ин, ғурӯҳарият ва қормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқро зарурс аст, ки ҳамкориро бо мardum ва ҷомеаи шаҳрвандӣ дуруст ба роҳ монанд. ғурӯҳарии мақомоти зикршуда, маҳсусан, ба рафтори ағсарапон сарбозон ва тамоми қормандони соҳтору мақомоти ҳамияти ҷидди дода, ҷиҳати дуруст ба роҳ монанди

омӯзиши қонунҳо ва дастуру оин-номаҳои ҳизматӣ, риояи қонунияти, баланд бардоштани ҳиссии ватандустӣ ва пешвирни содиршавии ҷиноят аз ҷониби онҳо ҷо-раҳои қонуниӣ андешанд.

Тибқи маълумоти дафтари дарияри Департаменти давлатии ИМА дар айни замон зиёда аз даҳҳо ташкилотҳои байналмилалии террористӣ ба қайд гирифта шудаанд. Аз ҷумла, «Гурӯҳи Абу Нидоил», «Гурӯҳи Абу Сайф», «Аль-Гама аль-Исламия», «Аль-Джихад», «Аль-Кaida», «Ҳаракати Исломии Узбекистон», «Ҳаракати инқолобии Тупак Амару», «Сендеро Люминосо», «Светлый путь», «Революционная народно-освободительная партия/фронт» ва г.

Мақсади ибтидии терроризм, ҳалалдор соҳтани ҷомеа-ро зери ҷамъияти, тарсонидани одамон, ба воҳима ва таҳлӯка о

СТРАТЕГИЯИ МИЛЛИИ МУБОРИЗА БАР ЗИДДИ МАВОДИ МУХАДДИР

Хукумати ҶТ оид ба пешгирий ва мубориза бо гардиши ғайриқонунни воситаҳои нашъаовар тадбирҳои зиёде андешдааст. Аз ҷумла санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ки ба мубориза бо муомилоти ғайриқонунни маводи мухаддир, пешгирий ва табобати нашъамандӣ равона шудаанд, бо меъёрҳои байналмилали мутобиқ карда шудаанд. Тоҷикистон ба Конвенсия Ягонаи соли 1961 «Оид ба маводи нашъаовар» бо исплоҳҳои воридгардида мутобиқи Протоколи соли 1972, Конвенсия соли 1971 «Дар бораи моддаҳои психотропӣ» ва Конвенсияи соли 1988 «Дар бораи мубориза ба муқобили муомилоти ғайриқонунни воситаҳои нашъадор ва моддаҳои психотропӣ» ҳамроҳ гардидааст. Инчунин, 17 созишномаи байнидавлатирио ба имзо расонида, 30 лоиҳаи байналмилали оид ба назорати маводи нашъаоварро амали намуда истодааст. Барои такмили низоми зиддимуҳаддиротии сохтори ҳифзи ҳуқуқ, соли 1999 Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти ҶТ таъсис дода шуд. Бо Фармони Президенти ҶТ №1310 аз 3 апрели соли 2004 дар назди Ҳукумати ҶТ Шӯрои ҳамоҳангозӣ оид ба пешгирии суйистеъмоли маводи нашъадор таъсис дода шудааст. Инчунин, Барномаи ягонаи мақсадноки давлатӣ оид ба пешгирии нашъамандӣ ва муқобилият бо муомилоти ғайриқонунни маводи нашъаовар дар ҶТ барои солҳои 2008-2012, ки бо Қарори Ҳукумати ҶТ №585 аз 30 ноября соли 2007 тасдиқ шудааст, то ба имрӯз амали гардид.

Бинобар сабаби фаъол гардидан чиноятаҳои трансмиллӣ, аз ҷумла муомилоти ғайриқонунни воситаҳои нашъадор, моддаҳои психотропӣ ва прекурсорҳои онҳо, тамоили болоравии сатҳи муомилоти ғайриқонунни маводи мухаддир ва истифодай ғайритибии онҳо, зиёд шудани тъєдоди гирифторони вируси норасони масунияти одам ва ғайра зарурати қабули Стратегияи миллий ба миён омад. Бо мақсади коҳиши паҳншавии муомилоти ғайриқонунни маводи мухаддир ва истеъмоли ғайритибии онҳо 13 февраля соли 2013 бо Фармони Президенти ҶТ «Стратегияи миллии мубориза бар зидди гардиши ғайриқонунни маводи мухаддир дар ҶТ барои солҳои 2013-2020» тасдиқ карда шуд. Стратегияи мазкур аз 7 фасл ва 22 бандиборат буда, самтҳои асосии сиёсати давлатии зиддимуҳаддиротии ҶТ-ро муайян намуда, ҳуҷҷати бунёдӣ оид ба баҳақшагирӣ чораҳои мубориза бо муомилоти ғайриқонунни маводи мухаддир ва пешгирии нашъамандӣ дар ҶТ ба шумор меравад ва ҳуҷҷати асосии ҳамкориҳои самараноки мақомоти ҳокимияти давлатӣ, ташкилотҳо ва иттиҳодияҳои ҷамъияти барои таъмини амнияти шахсӣ, ҷомеа ва давлат мебошад.

Барои амалисозии маромӯҳи Стратегияи мазкур дар амал татбиқ намудани якчанд чораҳо ногузир ба ҳисоб мераванд. Зеро бе андешидани чораҳои мушахҳас пешгирий намудан ва мубориза бурдан бо ин амали номатлуб ғайриимкон мебошад. Мутобиқи банди 14 Стратегия барои татбиқ намудани сиёсати зиддимуҳадиротӣ бояд чораҳои зерин андешидаро шаванд:

Зоҳирчон ҚОДИРОВ
денишчӯи соли 3

Муносибатҳои чамъи-
ятӣ ва соҳаҳои хоҷагии
халқ ҳамеша тар ташакку-
лу инкишоф қарор дошта,
ислоҳоти ҳамешагиро
талаб менамояд. Аммо
зухуротҳои номатлуб ва
чинояткорӣ пайваста ба
ташаккули бомайлони
онҳо таъсири манғӣ ме-
расонад. Кирдорҳои кор-
рупсионӣ низ аз зумраи
чиноятҳо ба ҳисоб рафта,
омӯзиши ҷиддиро талаб
мекунад. Дар сарсухани
Конвенсияи СММ бар зид-
ди коррупсия омадааст,
ки коррупсия як вабои
мудҳиш аст, ки бо роҳҳои
гуногун ҷомеаро фалаҷ
месозад.

Коррупсия – порахўрӣ ва ҳар як кирдори шахсе, ки ба ў ичрои вазифаҳои муайян дар сектори давлатӣ ва хусусӣ супорида шудааст, мебошад. Он ба вайронкунни вазифаҳои аз рӯйи мақоми давлатии шахси мансабдор, корманди хусусӣ, агенти мустақил ба ў супоридашуда ва дигар намуди муносибат, ки мақсади ба даст овардани фоиданӣ ғайриқонунӣ барои худ ва ё дигар ашхосро дорад, меорад.

Аз рўйи дараҷаи ба
чамъият ҳавфнокиашон
ҳукуқвайронкунихои кор-
рупсионӣ ба ҳукуқвайронку-
ниҳои интизомӣ (ё омилҳои
ба коррупсия мусоидатку-
нанда), маъмурӣ ва чинояти

- таҳия ва қабули барномаҳои соҳавӣ ва татбиқи онҳо оид ба пешгирии муомилоти файриқонунии маводи мухаддир;
- беҳбуд баҳшидан ба механизми ҳамкориҳои байнинидоравӣ дар мубориза бо муомилоти файриқонунии маводи мухаддир;
- таҳқим ва тақмили заминнаҳои моддию техникии мақомати ҳифзи ҳукуқ ва сохторроҳои қудратӣ;

- таҳқими системаи назорати сарҳадӣ;
- густариши ҳамкориҳои бай-налмилалӣ дар самти назорати муомилоти маводи мухаддир;
- такмили заминаҳои мод-дию техникии хадамоти нарко-логӣ ва ворид намудани усулҳои самаровари табобат;
- бунёди шабакаи муассисаҳои оғиятбахшии иҷтимоии беморони нашъаманд ва таъ-миноти моддию техникии онҳо;

- баланд бардоштани сатҳи фаъолиятҳои илмию таҳқиқотӣ дар самти назорати муомилоти маводи муҳаддир ва табобати нашъамандӣ, ҳамчунин оғият-бахшии беморони нашъаманд;
- такмили таъминоти таш-килӣ, меъёрии ҳуқуқӣ ва захира-вии фаъолиятҳои зиддимуҳад-диротӣ ва ғ.

Дар пайи амалй намудани чорахои мазкур аз тарафи мако-

моти назораткунандай гардиши файриқонунни маводи мухаддир нақшаҳои соҳавӣ ва байниндорӣ равӣ оид ба мубориза бо муомилоти файриқонунни маводи мухаддир ва пешгирии нашъамандӣ таҳия ва амалӣ карда шуданд. Инчунин, ҳисоботи субъектҳои Стратегия оид ба фаъолияти онҳо дар самти мубориза бо муомилоти файриқонунни маводи мухаддир такмил дода шуда, маводи таҳлилию иттилоотӣ аз натиҷаҳои мониторинги ҳолат ва тамоюлҳои инкишофи вазъи марбут ба мухаддирот дар ҶТ омода карда шуданд. Илова бар ин, айни замон маҳзани иттилоотии мақомоти ҳифзи ҳуқӯқ ниҳбати шахсони ҳуқӯқӣ ва воқеӣ, ки ба муомилоти воситаҳои нашъадор, моддаҳои психотропӣ ва прекурсорҳои онҳо робита доранд мукаммал гардонида шудааст ва ҳамкориҳои иттилоотии мақомоти ҳифзи ҳуқӯқ ва сохторҳои қудратии ҷумҳурӣ тавассути ташкили шабакаи ягонаи маҳфузшудаи телекоммуникатсионӣ таъмин гардида истодааст.

Хулоса, нақши Стратегия дар татбиқи сиёсати зиддиму-хаддиротӣ назаррас ба ҷашм мерасад. Дар сурати татбиқи ҳаматарафай Стратегия метавон ба натиҷаҳои назаррас дар савти амалийномони сиёсати

зиддимухаддаротии ҶТ расид.
Аз чумлаи натиҷаҳои ҷашм дошт
метавон инҳоро номбар кард:

- кохиши амалии дастрасӣ ба маводи муҳаддир ва талабот ба он:

- кохиши зарар ва пешгирии оқибатҳои муомилоти файриқо-

нунни маводи муҳаддир;

- тақмили низоми давлатии пешгирии истеъмоли файритиб-бии маводи муҳаддир ва ҷорӣ намудани усулҳои мусоиди табобат ва оғиятбахшии гирифтарони бемории наҷиб сенандӣ;

торони бемории нашъамандӣ;
- амалӣ намудани низоми са-
марабахши чораҳои муқобилият
бо қочоқи маводи муҳаддир;

- роҳандозии назорати давлатӣ ба муомилоти қонуни маводи мухаддир;
- таъмини фъолияти ташкилӣ, ҳукуқӣ ва моддию молия-

вии зиддимухаддирот;

- таъсири амалии ташвику таргиб бо истифода аз воситаҳои ахбори омма ба фаъол гардидан шуuri ҷамъияти оид ба оқибатҳои фоҷеабори масъалаҳои вобаста ба истеъмоли маводи мухаддир;

- фаъолияти самараноки низоми давлатии омӯзиши вазъи мухаддиротӣ дар ҶТ

Пешгирии

рахұрй, сохтакории хизматы аён мегардад.

Мувофики “Дастурмали омории чиноятхой хусусияти коррупционидошта ва фехристи ин чиноятхо”, ки бо Қарори Ҳукумати ҶТ аз 7 сентябри соли 2006 тасдиқ карда шудааст, 50 адад чиноятхой вазнин ва маҳсусан вазнини моддаҳои гуногуни КЧ ҔТ ба фехристи чиноятхой коррупционий шумиданд.

коррупция чун зухуроти
манғы ба сохтори идорақу-
нин давлатт, хочагии халқ,
соҳаҳои иҷтимоӣ ва иқтисо-
диёт, дар маҷмӯъ ба тамоми
соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятӣ зар-
ари ниҳоят калон мерасонад.
Он ҳамчун як навъ нуқсон дар
ҷомеа мебошад.

Дар қатори ҳамаи он ҷо-

ФАЛЬСИФИКАЦИЯ МАКОМОТИ ГУМРУК

Мақомоти гумруки ҾТ ҳамчун мақомоти ҳокимиияти ичроия тибқи қонунгузорӣ дорои самтҳои муайянӣ фаъолияти худ аст. Ин мақомот дар умум ду самти асосии фаъолият, яъне фаъолияти фискалӣ ва фаъолияти ҳукуқмӯҳофизавӣ дорад, ки мақсади ташкил ва фаъолияти он низ дар амалисозии ин самтҳои фаъолият ифода меёбад. Баҳри роҳандозӣ намудани ин самтҳои фаъолият мақомоти гумruk дигар самтҳои фаъолият низ дорад. Ба монандӣ, назорати асъор, назорати гумрукӣ, фаъолияти меъёрэҷодкунӣ, фаъолияти ҳамкории байналхалқӣ ва файра. Ин самтҳои фаъолияти мақомоти гумruk мазмунан фаъолияти маъмурӣ он аст, ки тавассути шакл ва усуслҳои муайян амалӣ мешавад.

Яке аз самтҳои фаъолияти мақомоти гумруки ҶТ ин фаъолияти меъёрэчодкунии он аст. Ин фаъолият моҳиятан баҳри муқаррар ва танзим намудани муносибатҳои мавҷудаи гумрукӣ сурат мегирад. Дар натиҷаи фаъолияти номбурда мақомоти гумruk меъёрҳои ҳукуқи-ро қабул тағйир ва катъ монандайд.

ро қабул, тағирир ва қаты менамояд. Қонунгузории гумруки ҶТ мағұхими фаъолияти меъёрәзәдкүнни мақомоти зикршударо муқаррар накардааст. Аз мазмуни ин намуди фаъолият бармеояд, ки он баҳри қабули санадҳои меъёрии ҳуқуқи равона гардидааст. Гуфтан мумкин аст, ки фаъолияти меъёрәзәдкүнни мақомоти гумрук – ин фаъолияти мақомоти мазкур чиҳати таҳия ва қабули санадҳои меъёрии ҳуқуқиро меноманд.

Фаъолияти мөъёрэчодкуни мақомоти гумruk дар ҶТ аз чониби мақоми ваколатдор оид ба масть-алаҳои фаъолияти гумрукӣ, яъне Хадамоти гумруки назди Ҳукумати ҶТ(минбаъд Хадамоти гумruk) аст.

Хадамоти мазкур дар асоси банди 7 Низомномаи худ санадҳои меъёрии ҳукуқиро таҳия ва нашр менамояд. Аз номи Хадамоти гумрук Сардори он фаъолияти меъёрэҷодкуни онро амалӣ менамояд. Мувофиқи банди 11 Низомномаи Хадамоти гумрук Сардори Хадамот дар доираи салоҳияти худ фармон ва фармоиш мебарорад, супориш медиҳад ва иҷрои онҳо аз ҷониби мақомоти гумрук ҳатмӣ мебошад, ки яке аз ваколатҳои асосии он ба шумор меравад.

Шумор мөрвад.

Қонуни ҖТ «Дар бораи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ» низоми санадҳои меъёрии ҳуқуқиро муайян намудааст. Дар моддаи 7 Қонуни мазкур фармоишҳои дигар мақомоти давлатиро ба сифати санади меъёрии ҳуқуқӣ муқаррар намудааст, ки дар баробари дигар мақомоти давлатӣ Хадамоти гумrukro низ дар назар дорад. Яъне, аз мазмуни ин Қонун бар меояд, ки санади меъёрии ҳуқуқии Хадамоти гумruk фармоиш мебошад.

Чуноне қайд намудем, Сардори Хадамоти гумruk фармон ва фармоиш мебарорад. Мувофиқи Қонуни ЧТ «Дар бораи санадҳои меъёрии ҳукуқӣ» фармоиш барои мақомоти муайянгардидаи давлатӣ ба сифати санади меъёрии ҳукуқӣ баромад мекунад. Аммо, вобаста ба фармон чун санади меъёрии ҳукуқии мақомоти давлатӣ ҳеч муқаррароте вучуд надорад. Таҷрибаи фаъолияти Хадамоти гумruk нишон медиҳад, ки санадҳои меъёрии ҳукуқии он ҳам дар шакли фармон ва ҳам дар шакли фармоиш қабул карда мешуданд. Maxsusان, солҳои охир санадҳои меъёрии ҳукуқии Хадамоти гумruk дар шакли фармоиш қабул карда шудаанд. Бевосита маълум аст, ки фармоиш санади меъёрии ҳукуқии ин мақомот аст. Аммо Низомномаи мазкур муқаррар накардааст.

ки фармони он санади меъёри аст
ё гайримеъёри. Ин масъала бояд
дар Низомномаи Хадамоти гумруку
муқаррап гардад, ки фармони он чи
гуна санади хукукӣ аст.

Сардори Хадамоти мазкур дар доираи салоҳияти худ супориш ме-диҳад ва маълум аст, ки супоришҳои он санади меъёрии ҳуқуқӣ нестанд. Супоришҳои Сардори Хадамоти гумруки назди Ҳукумати ҶТ асосан хислати фаврӣ ва таъцилий доранд; ва вобаста ба масъалаҳои хочагӣ, ташкилӣ ва дигар масъалаҳо дода мешавад.

Хадамоти гумрук доир ба масъалаҳои таъчилий ва дигар масъалаҳои чорӣ санадҳои файримеъёри қабул мекунад. Низомномаи он мушахҳа-сан муқаррар накардааст, ки кадомеъ аз санадҳои ҳуқуқии он файримеъёрий аст. Қонуни ЧТ «Дар бораи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ» муқаррар кардааст, ки дигар мақомоти давлатӣ барои ҳалли масъалаҳои таъчилий ва дигар масъалаҳои чорӣ фармоишҳои ху-сусияти меъёри надошта қабул мекунанд, ки ба мақомоти гумruk низ дахл дорад. Аз ин маълум мешавад, ки фармоишҳои Хадамоти гумruk ҳам меъёри ҳам файримеъёри мешаванд.

Хадамоти гумruk дар доираи фаъолияти худ Дастурамалҳо, Низомномаҳо ва Қоидаҳо қабул мекунад. Низомномаи Хадамоти гумruk қабули ин намуди санадҳоро муқаррар накардааст. Аммо, дар асоси Қонуни ЧТ «Дар бораи санадҳо меъёрии ҳуқуқӣ» санадҳои мазкур ба сифати санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ баромадӣ мекунанд. Дастурамал, Низомнома ва Қоидаҳо бо фармоиши Сардории Хадамоти гумruk тасдиқ мегардад.

Хадамоти гумрук тасдиq метардад.

Санадҳои меъёрии ҳуқуқии мақомати гумрук санадҳои зерқонунӣ мебошанд, ки моҳиятан ифодакунандай яке аз ҳусусиятҳои фаъолия-

Зайнiddин СОИБОВ
ассистенти кафедраи
ҳуқуқи конституцисионӣ

ти мақомоти гумruk, яъне зерқонунй будани фаъолияти онро ташкил мениҳад. Санадҳои меъёрии ҳуқуқии мақомоти мазкур дар асоси барои ичрои қонунҳо қабул карда мешавад. Санадҳои меъёрии ҳуқуқии мақомоти гумruk дар асоси Конститутсияи ҶТ, санадҳои ҳуқуқии байналмилалии эътирофнамудаи ҶТ, Қонунҳои конститутсионӣ, Қонунҳо, Кодексҳо, Фармонҳои Президенти ҶТ ва Қарорҳои Ҳукумати ҶТ қабул карда мешавад. Бо ҳамин хотир санадҳои меъёрии ҳуқуқии мақомоти мазкур нисбати санадҳои меъёрии ҳуқуқии дар боло номбаршуда шуда қувваи пасттари ҳуқуқӣ дорад.

настары ҳұңғылғы дорад.

Мақомоти гумruk тавассути қабулы санадхои меъёрии ҳуқуқи худ таъсиррасонии идоракуниро ба амал мебарорад. Чуноне, мутахассиси соҳаи ҳуқуқи маъмурини Россия О. А. Князева қайд мекунад, санадхои меъёрии мақомоти гумruk аз як тараф шакли муҳими ҳуқуқи таъсири идоракунӣ аст ва аз тарафи дигар бошад, меъёрэчодкуни маъмурӣ мебошад. Санадхои меъёрии ҳуқуқи мақомоти гумruk ба сифати санади ҳуқуқи маъмурӣ баромад мекунад ва асоси ҳуқуқи танзимсозӣ, ба-вучудой, тағийирдиҳӣ ва қатъгардии муносибатҳои маъмурӣ, маҳсусан муносибатҳои ҳуқуқӣ – гумrukӣ ба шумор меравад.

ОМИЛХОИ КОРРУПСИОНӢ

рабинихое, ки барои мубориза бар зидди коррупсия пешбинӣ шудаанд, пеш аз ҳамаҷораҳое, ки баҳри пешгирии коррупсия ва ошкору аз байн бурдани сабабу шароитҳои ба коррупсия мусоидаткунанда равона шудаанд, нақши бисёр муҳим мебозанд. Зеро то мо сарчашмаи пайдоишими ин ё он зиён, ё падидаи но-матлубро ошкор накунем ва дар давраи аввали пайдоишаш сари роҳи онро нагирем ва ҷораҳои мушаххас баҳри пешгирий ва паҳншавии он нандешем, баъди паҳн шудани он мушкилиҳои зиёддар ин самт садди роҳи мон мешавад. Вазифаҳои асосии пешгирии коррупсия аз таъмини ҳифзи ҳуқӯқ, озодӣ ва манфиатҳои қонунии инсон

ва шаҳрванд, инчунин чамъият ва давлат аз коррупсия, амалӣ сохтани асосҳои меъёри – ҳукуқии пешгирий, ошкор ва барҳам додани ҳукуқвайронкуниҳои коррупсионӣ, муносибсозии шакл, усул ва воситаҳои муқобилият бо коррупсия, васеъ намудани татбиқи чораҳои пешгирикунанда дар мубориза бо коррупсия, ҳамкорӣ бо сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, фаъол гардонидани ҳамкориҳои байналмиллалии Тоҷикистон дар соҳаи мубориза бо коррупсия иборат мебошад.

Пешгирии чинояткорй дар муайян намудани омилхон заминавии мусоидаткунанда ва бартараф намудани онҳо иборат мебошад. Сабабу

шароитҳои ба коррупсия мусоидаткунанда дар ҷумхурии мо пеш аз ҳама аз ҷангӣ шаҳрвандӣ сарчашма гирифта буд, ба монанди омилҳои сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ, сатҳи камбағалии аҳолӣ, тайёр набудани аҳолӣ ба муносибатҳои нави иқтисодӣ, дуруст сарфаҳӣ нарафтани иқтисодӣ бозоргонӣ, дар сатҳи лозима қарор надоштани шаффоғият дар фаъолияти мақомоти давлатӣ, дараҷаи нокифояи маданияти ҳукуқии аҳолӣ ва ҷандин омилҳои дигар.

Яке аз омилҳои замина-
гузори кирдорҳои коррупсий-
они мураккабии расмиёти
маъмурӣ мебошад. Бояд
ба қадри имкон ҳангоми до-
дани иҷозатнома ва дигар

хүччэтхой хүкүмүккарарку-
нанда ба шахсони вөкөй ва
хүкукүй расмиёти маъмурӣ
оддӣ гардонида шавад.

одди гардонида шавад.

Дигар омил маҳдудият дар таъян ва ё интихоб шудан ба вазифаҳои давлатии хизмати давлатӣ аст. Ҳамчун чораи маҳсуси пешгирии коррупсия бояд интихоби озмунии инфириодии шаҳрвандон ба мансабҳои хизмати давлатӣ бо дарназардошти сифатҳои ахлоқию касбӣ муқаррар карда шавад.

да шавад.
Як гурӯҳи олимон бар он назаранд, ки санксяҳои алтернативии моддаҳои қисми маҳсуси КЧ ҶТ омили ба коррупсия мусоидаткунанда аст. Ба ақидаи онҳо судя метавонад ин сапохиятро бо

мақсадҳои фаразнок истифода намояд.

Дигар гурӯҳи олимон масъ-
алаи криминализатсия кардан
ё накардани таклифи пороро
ҳамчун чиноят мавриди баҳс
қарор додаанд. Дар Конвенси-
яни СММ бар зидди коррупсия
чунин кирдор чун чиноят эъти-
роф шудааст, аммо агар дуру-
сттар фикр кунем, он набояд
чун чиноят эътироф шавад.

Умуман, кирдорхой кор-
рупсионй ба ҳаёти чомеа ха-
тари ҷиддӣ дошта, сабаби
вайронгардии ҳуқуқу озодиҳои
инсон ва шаҳрванд, манфи-
атҳои ҷамъият, ташкилотҳо
ва давлат мегардад ва ҳар
яки моро лозим аст, ки бар
зидди ин зуҳуроти номатлуб
муబориза барем.

Хусрав САЙФИДДИНОВ
денишчүи соли 2 (ФХХ)

Мувофиқи қисми 2-юми
моддаи 55-и Кодекси оила
«ҳар кӯдак ҳуқуқ дорад дар
оила зиндагӣ кунад ва тар-
бия гирад». Ҳонгоми на-
будани падару модар ё аз
даст додани онҳо ҳуқуқи
кӯдак барои тарбия дар
оила мувофиқи тартиби
муқаррарнамудаи қонун-
гузории оилавӣ аз тарафи
мақомоти васоят ва парасторӣ
таъмин карда мешавад.

Тарбиян оилавиро Мир Сайид Алии Ҳамадонӣ ҳамчун руҳни аввали тарбиия маънавӣ медонад. Дар боби ҷоруми «Захират – ул – мулук» дар бораи ҳукуқи волидайн дар тарбияни фарзандон

нд ва вазифаи фарзанд ба
что овардани ҳурмату эҳти-
роми падару модар сухан
меравад. Аз ҷумла, овар-
да шудааст, ки Ҳудованд
чун оғарандай ҳар як ин-
сони тарбиядиҳанда ҳукм
мекунад, ки фарзандон,
ба нахуст, қадри падару
модарро бидонанд ва ба
қадри онҳо расида, нис-
бати онҳо фармонбардору
мехрубон бошанд.

Фарзанди чисман ва
аз чиҳати маънавӣ солим
ва фарзанде, ки аз лаҳ-
ни ширини модар панду
насиҳат мешунавад, ба
қадри модари худ, Вата-
ни худ, забони шевои мо-
дарӣ. таъриху адабиёт

давлатро танҳо фарзандони баору номус, худогоҳу худшинос ва донишманду соҳибмърифат обод карда метавонанд. Вайроншавии оила кори номуносиб ва нангин буда, пеш аз ҳамаба тарбияи кӯдакон таъсири манғӣ мерасонад.

Падару модар уҳдадоранд ба фарзандони худ шароити зиндагии арзандаро фароҳам оварда, таълим ва тарбияи ўро дар шароити чаҳонишавӣ бо дарназардошти урфу одат ва анъанаҳои миллӣ таъмин кунанд ва ояндаи дурахшони ўро бунёд намоянд. Дар раванди таълим ва тарбияи қӯдак мавкеи асосирио ҳукуки қӯдак

баршуда ва дигар санадҳои дахлдори байналмилалӣ ҳифзи ҳуқуқи модарону кӯдакон сабт гардида, шаклҳои гуногуни дастгирии иҷтимоии оила пешбинӣ шудааст. Кӯдак бояд аз истисмори иқтисодию иҷтимоӣ муҳофизат карда шавад. Дар қисми 2-юми моддаи 25-и ЭУҲБ омадааст: «Модарону кӯдакон ба васоят ва кӯмаки маҳсус ҳақ доранд. Ҳамаи кӯдаконе, ки дар ақди никоҳ ва ё берун аз он таваллуд шудаанд, бояд аз ҳимояи иҷтимоии баробар, истифода намоянд».

Татбиқи ҳамаҷонибаи ҳукуки оила яке аз рӯйхтои

ТАРБИЯИ КЎДАК – ВАЗИФАИ ПАДАРУ МОДАР

Хуқуқи күдак, ки пайдоиши он ба муқаррар гардиданы воқеияти падарӣ ва модарӣ асос ёфтааст, доираи муайяни хуқуқро дар бар мегирад. Тибқи талаботи қисми 1-уми моддаи 7-и Конвенсия оид ба хуқуқи күдак, күдак фавран пас аз таваллуд ба қайд гирифта мешавад ва аз лаҳзаи таваллуд ба ном ва гирифтани шаҳрвандӣ ҳақ дорад, ҳамчунин ба қадри имкон, ҳақ дорад волидайни худро донад ва ба гамхории онҳо хуқуқ дорад. Падару модар уҳдадоранд дар давоми се моҳи пас аз таваллуди күдак барои ба қайди давлатӣ гирифтани воқеияти таваллуди күдак ба мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ё мақомоти худидора-куни шаҳрак ва дехоти маҳалли зисти худ муроҷиат намоянд.

ва фарҳанги куҳанбунёд, миллати тамаддунофари худ мерасад.

Күдак маҳз дар оила аз ҷиҳати ҷисмонӣ пуркуvvat мешавад ва рӯҳан инкишоф мееёбад. Агар фарзанд аз овони күдакӣ дар муҳити орому солим тарбия наёбад ва моҳияти таълиму тарбияро дарк нақунад, дар ҳаёти минбаъдаи худ ба мушкилиҳои зиёде рӯ ба рӯ мегардад ва дар ҷомеа мавқеи худро пайдо карда наметавонад. Тарбияни күдакро бояд бо дарназардоши табииати ўва муҳит анҷом дод. Мақсади тарбия тавсса ва густариши зарфияти ботинӣ ва кувваи фаҳми күдак буда, он набояд маҷбурий ва ба воситаи зуру танбеҳ амалӣ шавад. Нақши хонавода дар тарбияни фарзанд хеле қалон аст, зеро волидайн муҳимтарин омили созандай шахсияти кӯлак маҳсуб мееёбанд.

Тарбиян фарзанди солим, бомаърифату соҳибмълумот, ватандўсту ватанпаст ва бонангум номус вазифаи муҳим ва мүқаддаси оила мебошад. Ҳар як

ба муюшират ишғол менамояд. Муюшират бо падару модар ва хешу табор ба тарбияи ӯ бетаъсир намемонаад.

Хүкуки чй падару модар
ва чй кўдакон зери ҳимояи
давлат қарор дорад. Кўдако-
ни дар оила таваллудшуда
бояд аз чиҳати моддий тъ-
мин карда шуда, ба таври
дахлдор тарбия ёбанд ва
бо меҳру муҳаббати падару
модар фаро гирифта ша-
ванд.

Поймол намуддани ҳуқүки күдак асосан дар шакли су-иистифода аз ҳуқүки падару модарый зохир мегардад, ки он шаклҳои гуногун дошта, ба ҳуқүки күдак, дар маҷмӯъ, хатари чиддӣ эҷод менамояд. Ҳимояи ҳуқүки күдак аз тарафи падару модар, васӣ ва парастор, фарзандхондагон, суд, мақомоти прокуратура, шуъбаҳои Вазорати корҳои доҳилий, мақомоти сабти ас-ноди ҳолати шаҳрвандӣ ба амал бароварда мешавад.

Дар моддаи 16-и ЭУХБ
(10 декабри соли 1948) оила ҳамчун рукни табий ва асосии чамъият эътироф шудааст. Дар санади ном-

асосии ташаккули чомеаи шаҳрвандист. Дар даврони шӯравӣ ҳаёти оипавӣ, зери таъсири шадиди ҳизбию давлатӣ қарор дошт ва ин ҳолат, пеш аз ҳама, дар натиҷаи норасоӣ, таҳрифи ҳуқуқ ва риоя нагаштани қонуният зоҳир мешуд.

Фарзандон мұхимтарин
воситай бақои оила мебо-
шанд. Дар қисми якуми мод-
даи 18-и Эъломияни ҳуқуқи
кӯдак омадааст, ки «таъми-
ни манфиатҳои кӯдак бояд
мавзӯи асосии ғамхории
вопидайн бошанд».

волидайн бошанд». Моддаи 17-и Кодекси оила намегузорад, ки шавҳар ҳангоми ҳомиладории зан ва дар давоми якуним соли пас аз таваллуди қӯдак бе ризоияти зан ба суд оид ба бекор намудани ақди никоҳ даъво пешниҳод намояд.

Хамин тавр, күдакон ҳамеша зери ғамхории давлату Ҳукумати ҶТ қарор дошта, баҳри ҳимояву ҳифзи онҳо тамоми чораҳои зарурӣ андешидагӣ шуда истодааст.

ТИНЧИЮ ОСОИШТАГЙ – КАФИЛИ ХУҚУҚУ ОЗОДИҲОИ ИНСОН

Инсоният аз рӯзи пайдоишаш эҳтиёҷ ба идоракунӣ дорад, зеро барои қонеъ кардани талаботи худ тавоно ба ҳар кор аст. Гарчанде ба пуррагӣ талаботхояшро қонеъ карда наметавонад. Бо ин рӯҳ дар ҷамъият зиддиятҳо ва муноқишаҳо бармехезад, ки боиси ҳалалдор гаштани оромию осоиштагии мардум мегардад. Дар натиҷа рафта-рафта ин боиси пайдошудани як механизми идоракунӣ мегардад, ки ба ҳуд номи давлатро мегирад. Давлат дар аввал дар шакли нобаробар идора карда мешуд. Баътар бо таъсири шахсиятҳоу дастовардҳои олимону мутафаккирон, аз қабили Арасту, Уллиан, Монтескиё,

Куруши Кабир ва дигарон идоракуни давлат низ инкишоф ёфта, дар рушди ҳуқуқу озодиҳои инсон саҳми қалон гузошт.

Давлат ҳуқуқу озодиҳои инсонро арзиши олий шумурда, ҳуқуқҳои фитрии ўро шарти мавҷудияти ў эътироф менамояд. Ҳуқуқу озодиҳои инсон бесарҳад набуда, сарҳади онро қонун муйян мекунад. Ҳуқуқу озодиҳои инсон дар санадҳои байналмилалий ва қонунгузории давлатҳо мавриди ҳифз қарор гирифтааст. Чунонҷӣ, дар моддай 5-и Конститутия ҶТ ҳуқуқу озодиҳои инсон арзиши олий эътироф гаштааст. Олимони ҷаҳони мусосир исбот кардаанд, ки ҳаётӣ инсониятро бе тан-

зимнамоии қонун тасаввур кардан ғайриимкон аст. Давлат ягона сарчашмаи ҳуқуқу озодии инсон ва вољояти қонун дар ҷомеа ба шумор меравад. Волоияти қонун ва таъмини адолат яке аз принципҳои фаъолияти давлат ба ҳисоб рафта, одамон новобаста аз тафовутҳои иҷтимоӣ дар наzdī қонун ва суд баробар мебошанд. Озодии инсон ба ҳуди ў вобаста буда, ба тобеияти қонун алоқаи зич дорад.

Пешравиҳои асри XX ва ХХI боз ҳам барои рушди ҳуқуқу озодиҳои инсон саҳми арзанд гузошта истодааст. Ба таъсис намудани созмонҳои байналмилалии умумиҷаҳонӣ аз ҷумла, СММ ва қабули санадҳои

байналмилалий Эъломии умумии ҳуқуқи башар (1948) ҳуқуқҳои инсон рӯ ба инкишоф ниҳод.

Дар ҶТ низ ба ҳуқуқу озодиҳои инсон аҳамияти ҷиддӣ дода мешавад. Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий - Пешвои миллат, Президенти ҶТ, муҳттарам Эмомали Раҳмон пайваста аз минбарҳои сатҳи баланд ба ин масъала таваҷҷӯҳ менамояд. Дар баромадҳояшон масъалаи ҳифзи ҳуқуқу озодиҳои инсон, мубориза бо ҷинояткорӣ, терроризм, экстремизм ва ифроғарӣ, ки вабои аср мебошанд, доимио таъқидҳо ҷиҳати дурӯз ҷустуҷӯз аз ин равияҳои номатлубро қайд менамояд. Ба андешаи ман роҳи

Кудратулло САИДОВ
денишҷӯи соли 1

асосии рушд ва таҳқими ҳуқуқу озодиҳои инсон Ваҳдат, тинҷӣ ва осоиштагӣ аст. Давлат низ ягона иттиҳодияни одамон ба ҳисоб меравад, ки зиндагии осоиштаи мардумро таъмин мекунад. Аз ин рӯ, моҷавонони Ватан ифтиҳор аз он мекунем, ки дар давлати тинҷӯ осоишта умр ба сар мебарем. Осоиштагӣ кафили таъмин ва ҳифзи ҳуқуқу озодиҳои инсон мебошад.

Машраби ДАВРОН
денишҷӯи соли 4

НАЗАРЕ БА ТАҒӢИРУ ИЛОВАҲОИ МОДДАИ 14 КОНСТИТУТСИЯ

Конститутия қонуни асоси давлат, танзимкунандай муносибатҳои муҳими ҷамъияти буда, таъмини рушди соҳаҳои сиёсӣ, иҷтимоию иқтисодӣ ва фарҳангӣ аз меъёрҳои он вобастагӣ дорад. Конститутия (Сарқонуни) ҶТ 6 ноябриси 1994 бо тариқи раъйпурсии умуниҳои қабул карда шуда ва айни замон 22 сол боз амал карда истодааст. Конститутия дар танзими муносибатҳои ҷамъиятий нақши муайянкунандай дошта, роҳнамункунандай ҷамъиятий ба самти рушд ва пешрафти давлат мебошад. Ҳеч як муносибати ҷамъиятий набојад фарорат аз муқаррароти Конститутия амалӣ карда шавад. Конститутия тамоми муносибатҳои ҷамъиятиро бо меъёрҳои бунёдӣ ва поягузорандо дар ҳуд ҷой дода, ба қонунҳои дигар оид ба танзими васеи онҳо ҳавола менамояд.

Вазъияти сиёсии иқтисодӣ ва иҷтимоию фарҳангии давлат талаб менамояд, ки бо густариши муносибатҳои ҷамъиятий ба он тағӣироту иловавоҳо ворид карда ша-

вад. Бо ин мақсад ба Конститутия (Сарқонуни) ҶТ ду маротиба, бори аввали 26 сентябри соли 1999 ба 24 моддай он ва маротибаи дуюм 22 июни соли 2003 (бо қарори Маҷлиси намоянданги Маҷлиси Олии ҶТ аз 19 марта соли 2003 таҳти №814) ба 54 моддай он тағӣиру иловавоҳо ворид карда шуд. Пешрафту инкишофи ҷамъият зарурияти тақмili Конститутияро ба миён мөварад.

Боби дуюми Конститутия, ки «Ҳуқуқ, озодӣ ва вазифаҳои асоси инсон ва шаҳрванд» ном дорад, дар баргирандаи 33 модда буда (моддаҳои 14-47) дар асоси ин тарҳи пешниҳодшуда ба 10 моддаҳои он тағӣиру иловавоҳо дар назар дошта шудааст. Дар мақолаи мазкур мо атрофи тағӣиру иловавоҳои воридшаванда ба моддаҳои 14-ро баррасӣ намуда, то андозае ҳам бошад, сабабҳо ва зарурияти тақмili ин меъёрҳоро қайд менамоем.

Инак ба моддаи аввали боби мазкур, яъне моддаи 14 ду тағӣирот пешниҳод шудааст. Дар қисми дуюми модда калимаҳои «маҳаллии мақомоти ҳудидоракуни махаллиро» ба калимаҳои «мақомоти маҳаллии ҳокимиyaти давлатӣ ва ҳудidорakuniro» иваз карда шудааст. Қисми дуюми моддаи мазкур дар айни ҳол чунин муқаррар шудааст. «Ҳуқуқ ва озодиҳои инсон ва шаҳrванд» ва «асосҳои соҳтори конститутияи, амнияти давлат, мудофиаи мамлакат, аҳлоқи ҷомеа, сиҳатии аҳолӣ» иваз карда шудааст. Дар айни ҳол ин қисмати модда чунин муқаррар шудааст: «Маҳдул ҳардани ҳуқуқ ва озодиҳои шаҳrванд танҳо ба мақсади таъмини ҳуқуқ ва озодиҳои инсон ва шаҳrванд маҳдул ҳардани шаҳrванд. Чи тавре ки дар боло қайд гардид дар ин қисмати модда ибораи

сад, мазмун ва татбиқи қонунҳо, фаъолияти ҳокимиyaти қонунгузор, иҷроия, маҳаллии мақомоти ҳудidорakuni makhalliro muayyan mekunand va ba vosita ҳokimiyaati sudiy taymin megarand». Пешниҳоди мазкур ҳарактери мушахаскунанда ва дақиқунанда дошта, ба таври том номи пурраи мақомотi мazkuri makhallii ҳokimiyaati давлатӣ ва мақомотi ҳudidorakuni makhalliro ifoda mekunad. Binobari in peshniҳod mazkuri meyeroро фаҳомо ва мukammal mgarand.

Дуюм тағӣиру иловавоҳо ба ин қисми сеюми мадда мазкур мебошад, ки калимаҳои «ҳуқуқ ва озодиҳои шаҳrvand» ва «соҳти konstitutsiyon» мувофиқан ба калимаҳои «ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳrvand» ва «асосҳои соҳтори konstitutsiyon», амнияти давлат, мудoфиаи мамlакat, aҳloқi ҷomea, siҳatii aҳolii» ivaz karda shudaast. Dar ayni ҳol in қismati modda chunin muqarrar shudaast: «Maҳduul ҳardani ҳuқuқ va ozodiҳoи inson va shahrvand maҳduul ҳardani shahrvand tanҳo ба maқsadi tayminи ҳuқuқ va ozodiҳoи inson va shahrvand maҳduul ҳardani shahrvand. Chi tavre kи dар боло қайд гардид дар in қismati modda iborai

chumxurӣ ravo donista mешавad». Dar қabuli Konstitutsiya (Sarkonuni) ҟT va taғӣiru ilovavohoi solxoi 1999 va 2003 kalmayi «inson» az in қismati modda berun monda bud.

Иваз намудани ибораи «soxhi konstitutsiyon» ба iabora «asosҳoи soxhi konstitutsiyon» boшad, bemosita az mazmuni Konstitutsiya barmeoyd, zera bobo avvali Konstitutsiya (Sarkonuni) ҟT chunin ifoda shudaast. Dar on in asosҳo az қabilli moҳiyati soxhibixtiyoy, demokrati, ҳuқuқbunoydi, dunyavӣ, iҷtimoӣ, jaonagi, soxhibixtiyoyi xalq, daҳhnopaziyi va taқsimnashawanda budani ҳududi Toҷikiston ovarda shudaast. Bo maқsadi ҳifzi in arzisho olyi va emin nigoҳ doшtani onҳo az ҳar guna suykasd mutobiқi talaboti қonunguzori va sanadҳo ҳuқuқi bainalmilaliy mumin ast, ki ҳuқuқu ozodiҳoи inson va shahrvand maҳduul ҳardani shahrvand. Chi tavrе kи dар боло қайд гардид дар in қismati modda iborai

«amniyatni давлат, mudoфиаи mamlakat, aҳloқi ҷomea, siҳatii aҳolii» ilova karde mешавad. Vazъi ҷaҳoni musosir, muноқишаҳoи tezutundi siёsӣ, buxroni moliajaviu iқtisodiy va afzun garidani hataru taҳdidҳo az chonibи unsurxoi terroristiyo ekstremistӣ dar bisere az kishvarxoi olam taҳdid menamoyd, ki ҳar як давлат bo maқsadi ҳifzi va taymin namudani sulҳu subuti siёsӣ, manfiatҳoи milliyo давлатӣ, mustaqamku obodini Vatan, rušdi ustuvorusi bo-marom iқtisodiy iҷtimoӣ va muҳayē namudani sharoiti musoid baroи nekuahvoili shahrvandondon tadbirxo meandeshad. Va bo ҳamin maқsadi қismi 3-юми modda 14-и Konstitutsiya mukammal gardonida, takimil doda shudaast.

Boad zikr namud, ki taғӣiroxoi mazkuri ba mawrid va muvoifiқi maқsad буда, ба rušdu mukammalgardoni Konstitutsiya musoidat namuda, ба talaboti ҷomea chavobgӯ meboshand.

ТАЪЗИЯНОМА

Садорат, устодону кормандон ва денишҷӯёни фалкети ҳуқуқшиносӣ ба дотсенти кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ Илҳом Камолов binobari vaftoti

МОДАРАШ

ҳамдардии ҳудро иброз намуда, ба эшон ва хешону nazdikon sabri ҷamil mehoxand.

НАШЪАМАНДЙ – ВАБОИ АСР

Ҳар як падидаи ичтимои хоҳ нек ва хоҳ бад, заминаҳои пайдоиши худро дорад. Падидаҳои ичтимоиро дар шакли хушбахтий ва бадбахтий баҳогузорӣ намудан мумкин аст. Хушбахтий қуллаи баландеро мемонад. Шахсе ин қулларо фатҳ намуда метавонад, ки ба амалҳои накӯ машғул бошад. Амалҳои нек, аз қабили ҳурмату эҳтиром, меҳру муҳаббат, дӯстии рафоқат, хоксoriю раҳмдилӣ ва монанди инҳо заминаҳои фатҳи қуллаи хушбахтий мебошанд. Хушбаҳтиҳо он касе, ки дар умқи замари хеш қасди фатҳи хушбахтиро танҳо бо амалу фаъолияти нек ва савобкоронааш дорад.

Дар муқобил ба ин, мутаасифона, боз инсонҳое ҳастанд, ки бо кору амалҳои хеш ба бадбахти замина мегузоранд. Заминағузории бадбахтиҳо инсонест, ки ҳаёташро пайи корҳои ношоям ва нолониқ сарф мекунад. Чунин шахсон аз доираи таълиму тарбия ва одобу ахлоқи ҳамида дур монда, даст ба дуздӣ, қаллобӣ, авбоӣ, майзадагӣ, нашъамандӣ мезанданд, ки бо ин амали

худ ба бадбахтиҳо замина мегузоранд ва доди чомеа мегарданд.

Имрӯз нашъамандӣ чун зуҳуроти номатлубу ношоиста чомеаи инсониро фаро гирифта, ба яке аз проблемаҳои глобали мубадал гашта, аҳли башаро нигарон намудааст. Ҳамагон муқобили ин падидаи марговар мубориза бурда, баҳри решакан намудани он тамоми кӯшишҳоро ба ҳарҷ дода истодаанд.

Нашъамандӣ амалест ҳаробиовару марговар. Вақте инсон мубталои ин

вабои аср гардид, дунёдар назарааш ранги дигар гирифта, саодату хушбахтий, оромию самимият ва маҳсусан одамию одамгарӣ ўро абадан тарк наਮуда, ғаму андуҳ, бадбахтию қулфат, носолимию нооромӣ шарики доимии ў мегарданд.

Аслан шахсоне побанди ин зуҳуроти номатлуб мегарданд, ки рӯҳан иродай заиф дошта, дониши кифоя ва тафаккури амику дақиқ надоранд. Чунин шахсон дар зиндагӣ гумроҳ буда, мақсаду ниятҳои пароканда ва парешон

доранд. Шахси нашъаманд бо умеди оне, ки гӯё баъди истеъмоли маводи нашъадор ҳамаи мушкиниҳояш ҳал шуда, ғаму дардро фаромуш мекарда бошад, ин амали зиштро анҷом медиҳад, аммо ин ҳолати доштаи ўро боз ҳам бад месозад. Баръакс баъди истеъмоли маводи нашъадор ва хушхолии кутоҳмуддат яку якбора ғаму андуҳ, беҳолию нооромӣ ва беморию ҳавфи марг инсони нашъамандро интизор аст.

Дар ҳоли имрӯз нашъамандӣ бештар ҷавонону наврасонро, ки қувваи асосӣ ва нерӯи пешбарандай чомеа ба шумор мераవанд, ба коми хеш қашида истодааст, ки ин хеле нигаронкунанда мебошад. Чунки ояндаи давлату миллат маҳз дар дasti мо – ҷавонон аст. Танҳо ба илму ҳирад ва ақлу заковати хеш мо вазифаи маънавии худро амалӣ месозему ҳалос. Дар ҳоле ки ин қувваи ояндасози ҷамъият дучори чунин ҳатари бузург аст, аз оянда чиро интизор шудан мумкин.

Баҳри пешгирӣ намудани ин падидаи номатлуб моро мебояд ҳама якҷо муттаҳид шуда, мубориза

Алишер
ҲАБИБУЛЛОЗОДА
денишҷӯи соли 1

барам. Ин мубориза моро ба осонӣ даст намедиҳад, балки аз мо кӯшишҳои зиёд ва муддати тӯлониро тақозо менамояд, ҷунки ин зуҳуроти номатлуб дар ҳаёт ба тарики пинҷонӣ ҷараён гирифта, раванди пешгирӣ ва муайян намудани шахси нашъаманд хеле мураккаб аст.

Имрӯз дар кишвари мо баҳри пешгирӣ ва мубориза ба нашъамандӣ Агентии маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис дода шуда, фаъолият намуда истодааст.

Инсони комил ин умри кӯтоҳи худро бояд на ба амалҳои ношоям, балки ба кору фаъолияти накӯ сарф намояд, ҷунки маҳз кору амали неки инсон номи ўро то абад зиндаю ҷовид ҳоҳад монд.

ТАЪМИНИ ҲУҚУҚИИ АМНИЯТИ ИТТИЛООТИ

Абдулаев ТУРСУНОВ
денишҷӯи соли 2

иборат аст, ки дар таъмини иттилоотии сиёсати давлатӣ ва танзими муносабатҳои ҷамъияти мутобики санадҳои меъёри ҳуқуқи даҳлдор, иштирок менамоянд.

Сиёсати иттилооти давлатӣ бояд дар асоси консепсияҳо, дастовардҳои илмӣ-методӣ, низомҳои ягонаи иттилоотӣ ба роҳ монда шавад, ки он ҳамчун маҷмӯи мақсадҳои инъикоскунандай манфиатҳои миглӣ дар соҳаи иттилоот ташаккул ёбад.

Барои соҳтани чомеаи иттилоотӣ ва рушди он муҳимтарин ҳусусиятҳо ин донишҳои зэҳни инсонӣ, амнияти иттилоотӣ бо риояи принципи волоияти қонун, мубориза ба таҳдидҳои нав, ки бо мақсадҳои

ҳуқуқи амнияти иттилоотӣ, ҳоло ба пуррағӣ баррасӣ нагардидааст. Ҳусусияти ғунонғунрангии муносабатҳои иттилоотӣ ва танзими онҳо, санадҳои қонунгузорӣ ва лоиҳаҳои асосҳои таъмини ҳуқуқи амнияти иттилоотиро талаб менамояд.

Таҳлили барномаҳои стратегии қишварҳои аз ҷиҳати иқтисодӣ пешрафта нишон мебошад, ки мақсади асосии пешгирифтани чомеаи иттилоотии онҳо - барои ба даст овардани рушди иқтисодӣ ва иҷтимоӣ равона гардидаанд. Тамоми технологияҳои иттилоотӣ, аз ҷум-

барои гузариш ба чомеаи иттилоотӣ мебошанд.

ҶТ низ дар пояи амалишавии концепсияҳои чомеаи иттилоотӣ ва ҳукумати электронӣ аст. Дар ин самт як қатор санадҳои қонунгузорӣ қабул гардидаанд, ба монандӣ: Қонуни ЏТ “Дар бораи ҳифзи иттилоот”, Қонуни ЏТ “Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои бори омма”, Қонуни ЏТ “Дар бораи зоитро -

ва шахсони бешаҳрванд”.

Инчунин, яке аз самтҳои татбиқи ҳукумати электронӣ дар мақомоти давлатӣ ин таъсиси шабакаи давлатӣ байнӣ мақомоти идорақунии давлатӣ мебошад. Имрӯз ба воситаи Агентии хизмати далатӣ дар идораҳои давлатӣ сервери марказии шабакаи ягона байнӣ мақомоти идорақунӣ, ки ба он 48 мақомот пайваст аст, марказонида шуда, сервери марказӣ дар Агентии мазкур ҷойгир карда шудааст.

Такмили механизми танзими ҳуқуқи муносабатҳои ҷамъияти, ки дар соҳаи амнияти иттилоотӣ ба амал меояд, бояд яке аз самтҳои афзалиятноки сиёсати давлатӣ дар соҳаи мазкур бошад. Рушди қонунгузорӣ дар соҳаи амнияти иттилоотии ЏТ бояд на танҳо дар асоси принципои умумиҳуқуқӣ (қонуният, адоплат, баробарии шаҳрвандон дар назди қонун, инсондӯстӣ, демократия ва м.и.) ва байнисоҳавӣ (ногузирӣ ҷазо, ва дигарон.), балки дар асоси принципҳои ягонагии фазои иттилоотӣ, таъмини тавозуни манфиатҳои шахсони алоҳидა, масъулияти муштараки чомеа ва давлат, ҳамигорӣ дар доираи амнияти иттилоотӣ байналмилалӣ ба роҳ монда шавад.

Таъмини ҳуқуқи амнияти иттилоотӣ – ин маҷмӯи санадҳои қонунгузорӣ, ҳуҷҷатҳои меъёри ҳуқуқӣ, муқаррарот, дастурҳо, таълоботҳо, ки дар низоми ҳифзи иттилоотӣ заруранд, ба ҳисоб меравад. Масъалаи таъмини ҳуқуқи амнияти иттилоотӣ ҷойнишад, ки дар соҳаи амнияти иттилоотӣ аз маҷмӯи мақомоти давлатӣ ва дигар шахсони ваколатдор

чинотӣ ё терористӣ аз истифодай технologияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ ба амал меоянд.

Масъалаи назариявии чомеаи иттилоотӣ ва таъмини

тиҷоратӣ, «ҳукумати электронӣ», илм ва маориф, тандурустӣ ва файра, ки ҳамчун маҷмӯи алоҳамандии баҳши иттилоотӣ ва телекоммуникатсиия ба ҳисоб мераванд - таҳқурсие

“Дар бораи иттилоот”, Қонуни ЏТ “Дар бораи иттилооти экологӣ”, Қарори Ҳукумати ЏТ “Дар бораи таъсис додани шабакаи иттилоотии электронӣ барои гирифтани раводид аз ЏТ ва ҷорӣ намудани раводиди электронии ЏТ барои шаҳрвандони хориҷӣ

